

Limburgs *Landschap* *Ós thoës*

MEERJARENPLAN
2026-2030

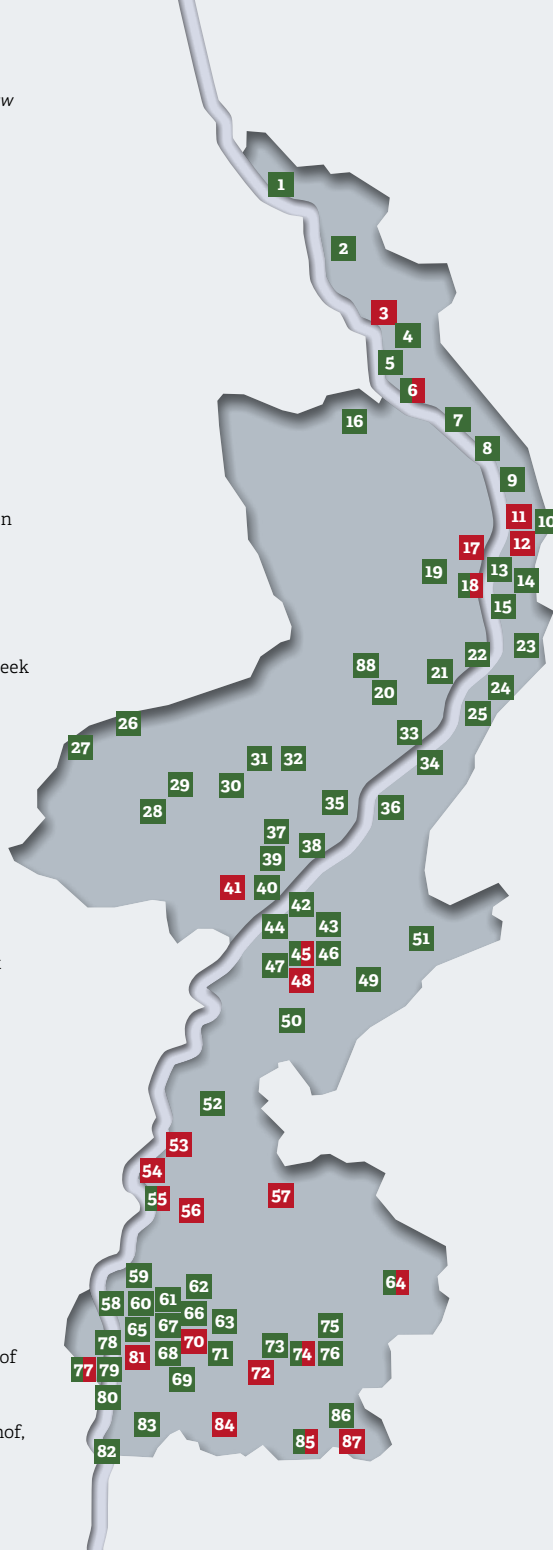

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
Terugblik Meerjarenbeleidsplan 2021-2025	3
1. KOERS	5
2. NATUUR EN LANDSCHAP	7
2.1 Aankopen	7
2.2 Inrichting	9
2.3 Beheer	12
3. STEUNPUNT LANDSCHAPSBEHEER	15
4. ERFGOED	19
4.1 Aankoop	20
4.2 Restauratie en herbestemming	20
4.3 Onderhoud en beheer	22
5. KASTEELTUINEN ARCEN	23
6. COMMUNICATIE	27
6.1 Achterban en fondsenwerving	27
6.2 Zichtbaarheid	29
6.3 Interne communicatie	30
7. BEDRIJFSVOERING	31
7.1 Bestuur en toezicht	31
7.2 Organisatieontwikkeling	32
7.3 Financiën	32
7.4 Te verwachten uitstroom medewerkers	34
7.5 Arbeidsomstandigheden	35
7.6 Administratieve organisatie	35
7.7 Duurzaamheid	36
AL BIJNA 100 JAAR ...	37

- Natuurgebied
- Natuurgebied met gebouw
- Gebouw

- 1 Molenberg
- 2 Gennepse Hei
- 3 Bleijenbeek
- 4 Eckeltse Bergen
- 5 Heukelomse Beek
- 6 Bosserheide
- 7 Bezoekerscentrum De Maasduinen
- 8 Rode Hoek
- 9 Landgoed de Hamert
- 10 Dorperheide
- 11 Landgoed Arcen
- 12 Kasteeltuinen Arcen
- 13 Wijmarsche watermolen
- 14 Ravenvennen
- 15 Vreewater
- 16 Zwart Water
- 17 Boshuizerbergen
- 18 Houthuizer Molen
- 19 Kaldenbroek - Siebersbeek
- 20 Huys Kaldenbroek
- 21 Reulsberg
- 22 Langhout
- 23 Dubbroek
- 24 Maascorridor
- 25 Groote Heide
- 26 Jammerdal
- 27 Aalsbeek
- 28 Kievitsloop
- 29 Weerterbos
- 30 Roeventerpeel, Schoorkuilen en Kwegt
- 31 Sarsven en De Banen
- 32 Aan de Bergen
- 33 Spaanse Bos
- 34 Ophovense Zandberg
- 35 In den Horsten
- 36 Schelkensbeek
- 37 Neerbeekdal
- 38 Beesels Broek
- 39 Landgoed Beijlshof
- 40 Haelens Broek
- 41 Haelens Beekdal - Landgoed Exaten
- 42 Tuspeel
- 43 Grathermmermolen
- 44 Maasplassen
- 45 Linnerheide - Mortelshof
- 46 Linnerweerd
- 47 Landgoed Rozendaal
- 48 Schrevenhof, Koningshof, Heerenhof

- 46 Het Sweeltje
- 47 Reigersbroek
- 48 Historische tuin Montfort
- 49 Aerwinkel - Voorsterveld
- 50 Marissen
- 51 Turfkoelen
- 52 Limbrichterbos
- 53 Standerdmolen Urmond
- 54 Ruine Stein
- 55 Kasteelpark Elsloo
- 56 Kasteel Elsloo en Slakmolen
- 57 Oude Pastorie
- 58 Janssenmolen Oirsbeek
- 59 Marienwaard
- 60 Meerssenerbroek
- 61 De Dellen
- 62 Curfsgroeve
- 63 Ingendael
- 64 Bergse Heide - Meertensgroeve
- 65 Anstelvlei + Nieuw Ehrenstein en Klarenanstel
- 66 Hamsterakker Amby
- 67 Groeve Blom
- 68 Bemelerberg
- 69 Groeve 't Rooth
- 70 Juliangroeve - Schiepersberg
- 71 Van Tienhovenmolen
- 72 Akkerreservaat Sibbe
- 73 Wittermer Molen
- 74 Eyserbos - Trintelen
- 75 Landgoed Goedenraad
- 76 Kasteel Goedenraad
- 77 Klingeleberg-Vrouwenheide
- 78 Bulkemsbroek
- 79 Cannerbos + Chateau Neercanne
- 80 Kleine Weerd
- 81 Pieterplas
- 82 Eijsder Beemden
- 83 Torenmolen Gronsveld
- 84 Navagne
- 85 Mescher Plukbos
- 86 Hoogcruts
- 87 Cottessen
- 88 Cottessen 3 en Hoeve Bervesj
- 89 Holset - Harles - Lemiers
- 90 Frankenhofmolen
- 91 Schoorveld

AL BIJNA 100 JAAR...

VISIE

Karakteristieke landschappen met daarin natuur en erfgoed zijn van onschatbare waarde voor Limburg omdat deze bijdragen aan het welzijn van alles wat daarin leeft. Juist in een snel veranderende wereld verdient het landschap bescherming. In een florerend Limburgs landschap voelen wij ons thuis.

MISSIE

Het Limburgs Landschap beschermt waardevolle landschappen met bijbehorende natuur- en erfgoedwaarden, en wil deze laten groeien in omvang en kwaliteit. Gedreven door passie kopen we natuur en monumenten aan, ontwikkelen en beheren we ze in samenhang en laten we ze beleven. We doen dat met en voor jou, voor altijd.

INLEIDING

Dit Meerjarenplan 2026-2030 (MJP) geeft op hoofdlijnen weer waar Het Limburgs Landschap de komende jaren aan gaat werken. Het plan is vooral bedoeld voor de stichting zelf. Het beoogt duidelijkheid en richting te geven waar onze organisatieonderdelen aan gaan werken de komende vijf jaar. De koers wordt gezet, plannen gesmeed en actiepunten benoemd. Zo spelen we in op de gewijzigde omstandigheden en nieuwe kansen die zich voordoen en passen we onze organisatie en werkwijzen waar nodig aan.

De aard van ons werk als beheerder van natuur en erfgoed brengt een zekere continuïteit met zich mee. Het consequent en zorgvuldig beheren van onze natuurgebieden, gebouwen en buitenplaatsen is de kern van ons werk en loopt gewoon door. De "vrije ruimte", zowel financieel als in tijd, om nieuwe dingen te doen is hierdoor beperkt.

Voor de totstandkoming van dit meerjarenplan zijn we als volgt te werk gegaan. Allereerst hebben we gekeken welke actiepunten uit het vorige MJP zijn uitgevoerd. Vervolgens hebben we gekeken naar de sterktes en zwaktes van onze organisatie en de kansen en bedreigingen die vanuit de omgeving op ons af komen. Dit hebben we niet alleen met de Raad van Toezicht en het managementteam gedaan, maar in alle organisatieonderdelen. Hierdoor hebben alle collega's hun inbreng kunnen leveren. Hieruit hebben we gedestilleerd voor welke opgaven we staan en welke accenten we willen zetten de komende vijf jaar. Daarmee is onze koers bepaald.

Vervolgens hebben we in kaart gebracht welke ideeën er zijn voor doelen en activiteiten. Deze hebben we met het managementteam afgezet tegen de koers, en op die manier keuzes gemaakt. Een concept van het MJP is besproken met de Ondernemingsraad, en de door de OR gemaakte opmerkingen zijn verwerkt. Omdat het een praktisch op uitvoering gericht plan is noemen we het Meerjarenplan. Het MJP 2026-2030 dat op deze wijze tot stand is gekomen is vastgesteld door de directeur-bestuurder en goedgekeurd door de Raad van Toezicht op 10 februari 2026.

Met de uitvoering van dit meerjarenplan sorteren we voor op ons eeuwfeest, want op 31 juli 2031 worden we 100. Een mooie mijlpaal om naar toe te werken!

TERUGBLIK MEERJARENBELEIDSPLAN 2021-2025

In de zomer van 2020 hebben we het vorige Meerjarenbeleidsplan vastgesteld. Een plan dat richting gaf aan ons werk voor de 5-jaars periode vanaf 2021. In 2025 hebben we gekeken welke doelen gerealiseerd zijn, en welke ervaringen we meenemen naar het MJP voor de periode 2026-2030.

Algemene conclusies die we trekken zijn:

- Het MJP heeft de bedoelde richting gegeven aan ons werk;
- Er zijn ook veel omstandigheden geweest en zaken opgepakt die niet in het plan stonden. Denk aan de covid-pandemie, het hoogwater van 2021, het verdwijnen van IKL en de komst van ons Steunpunt, het moeten afbreken van de Casa Verde, het vervangen van ons vastgoedinformatiesysteem CRS door P8 en de kans om extra maatregelen te treffen in onze natuurgebieden vanuit het stikstofbeleid;
- De meeste actiepunten zijn opgepakt en afgerond. Veel is gelukt en wat is blijven liggen kunnen we de komende jaren oppakken;
- De grondverwerving is achtergebleven door lage grondmobiliteit, sterk gestegen grondprijzen en uitblijvend subsidie-instrumentarium;
- Ondanks veranderingen in de context van ons werk hebben we goed vast weten te houden aan onze eigen agenda. Er is ontzettend veel bereikt, en daar zijn we trots op. Het is belangrijk gebleken om ruimte te hebben en houden zodat we in kunnen spelen op onverwachte omstandigheden en onvoorziene kansen weten te benutten;

De Casa Verde moest worden afgebroken

- De provinciale landschappen, Natuurmonumenten en de Vereniging voor Gelijkberechtiging Grondbezit troffen een schikking in het conflict over staatsteun en beëindigden zo een jarenlange juridische strijd;
- We hebben ook gemerkt dat de werkdruk hoog is, reden waarom we eind 2025 een vitaliteitsonderzoek hebben laten uitvoeren waarvan we de uitkomsten de komende periode zullen oppakken;
- De uitvoering van het MJP heeft plaatsgevonden binnen de financiële kaders; er is per saldo niet ingeteerd op de reserves. De beheer- en onderhoudskosten en de personeelskosten zijn de afgelopen paar jaar vooral door de inflatie sterk gestegen, en de structurele inkomsten hebben daar geen gelijke tred mee gehouden. Dit is een aandachtspunt voor de toekomst.

Zomerhoogwater in 2021

1. KOERS

Om de koers voor de komende jaren te bepalen, hebben we samen met alle afdelingen en de Raad van Toezicht (RvT) gekeken waar we als organisatie sterk in zijn, waar ruimte is voor verbetering en welke kansen en bedreigingen van buitenaf op ons afkomen. Op basis van deze inzichten is de koers voor de komende periode vastgesteld.

Sterktes

- Mooi dichtbij in Limburg: provinciaal geworteld, goed benaderbaar en aanspreekbaar
- Samenwerken in een sterk netwerk van collega-organisatie, bedrijven en overheden
- Effectieve uitvoerder: slagvaardig buiten resultaten boeken
- Gemotiveerde medewerkers
- Kwaliteit van het werk

Zwaktes

- Gemiddeld hoge leeftijd medewerkers, met veel kennis in de hoofden
- Kleine teams zonder dubbele bezetting op functies maken kwetsbaar
- Voor veel beleid en inkomsten zijn we afhankelijk van de overheid
- Over onze achterban weten we onvoldoende, maar is waarschijnlijk weinig divers
- We lopen achter op digitalisering en digitale vaardigheid bij een deel van de medewerkers

Kansen

- De Limburgse identiteit wordt in de samenleving gekoesterd
- Er is ruimte voor een grotere achterban: nog lang niet iedereen kent of steunt ons.
- Er is veel geld in de samenleving, op zoek naar goede bestemming.
- We zien een groeiende bewustwording van problemen rond tot natuur, water, klimaat en landschap, ook bij jongeren.
- Natuur is gezond.

Bedreigingen

- De politiek is wispelturig, (Europese) wetgeving kan veranderen, budgetten wegvallen.
- Natuur wordt bedreigd door milieucondities buiten onze gebieden
- Polarisatie; omgangsvormen worden slechter ook bij onze bezoekers
- Druk op de arbeidsmarkt: moeilijk om aan goed personeel te komen
- Toenemende recreatie legt druk op de natuurkwaliteit

TYPISCH LIMBURG

Onze provinciale worteling sluit goed aan bij de maatschappelijke hang naar Limburgse identiteit, taal en cultuur. Dit geeft ons een unieke positie. Het biedt de kans om onze achterban te vergroten en nog beter aan ons te binden. We willen het landschap laten zien als iets waarin Limburgers zich thuis voelen, en dat bijdraagt aan ons welzijn, met de unieke combinatie van erfgoed en natuur als onderscheidend kenmerk.

Door de grote druk op de ruimte en de slechte milieucondities voor onze natuur neemt de urgentie van ons werk toe. Hierdoor neemt de noodzaak dat we ons over ontwikkelingen, ook buiten onze terreinen, uitspreken toe, wat onze zichtbaarheid en relevantie kan vergroten. Dat vraagt wel om een zorgvuldige beleidsbeïnvloeding en communicatie. Onze praktische, uitvoeringsgerichte werkwijze, gevarieerde taakveld (natuurbeheer, erfgoed, Kasteeltuinen Arcen, Steunpunt), Limburgse identiteit en brede achterban geven ons de basis om dit constructief en evenwichtig te doen.

We werken intensief samen binnen én buiten de provinciegrenzen. De bestaande taakverdeling met de Natuur- en Milieufederatie en collega-terreinbeheerders blijft ongewijzigd, net als de samenwerking met Provincie Limburg, gemeenten, Rijkswaterstaat en Waterschap Limburg. We zien een groei in contacten met de erfgoedsector en, door de veranderingen in het buitengebied, een toenemende noodzaak tot samenwerking met de agrarische sector.

VERGROTEN ACHTERBAN

Ons goede netwerk en onze slagvaardigheid maken dat we snel kunnen inspelen op kansen, zoals de toegenomen bewustwording rondom natuur- duurzaamheid- en milieuthema's, ook bij de jeugd. De koppeling natuur- gezondheid- zingeving kan ons relevanter maken voor zowel particulieren als bedrijven. Daarmee kunnen we ook onze achterban versterken en verbreden. We zullen daarvoor wel het groeiende spanningsveld tussen recreatieve druk en natuurkwaliteit moeten oplossen.

De concrete resultaten buiten, onze gemotiveerde medewerkers en de kwaliteit van ons werk zijn een stevige basis voor kansen op particuliere giften en nalatenschappen. Persoonlijk contact en vertrouwen bij donateurs in de blijvende impact van ons werk als eigenaar/beheerder zijn daarbij cruciaal. Groeiende inkomsten uit onze achterban bieden kansen voor extra investeringen in natuur en erfgoed.

INHAALSLAG DIGITALISERING

De hoge gemiddelde leeftijd van onze medewerkers, en kennis die vooral "in hoofden" zit, vormen een aandachtspunt. Er dreigt een kennisgat als mensen uitvallen of met pensioen gaan. Dit vraagt om een samenhangende aanpak van kennisoverdracht, opleiding en het goed vastleggen van kennis en werkprocessen. Een inhaalslag in digitalisering biedt daarbij kansen om informatie duurzaam en voor iedereen toegankelijk vast te leggen. Om onze arbeidsmarktpositie te versterken kunnen we ons profileren als aantrekkelijke werkgever in Limburg, met nadruk op betekenisvol werk en impact.

De diversiteit aan activiteiten is groot, en daarbij ook het aantal taakvelden waarvan we verstand moeten hebben. Belangrijk is de synergie tussen de verschillende taakvelden te vergroten, in de uitvoering gebruik te maken van specifieke expertise of organisatiekracht van externe partijen en een goede samenwerking te onderhouden met andere maatschappelijke organisaties.

2. NATUUR EN LANDSCHAP

ONZE AMBITIE

Een Limburg waarin elke inwoner zich thuis en verbonden voelt met de natuur, in zo'n Limburg floreert de biodiversiteit. De hamster staat stevig op eigen benen, het donkerpimpernelblauwtje fladdert weer langs de Vlootbeek en robuuste natuurverbindingen zorgen voor stabiele populaties van geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in Zuid-Limburg.

Door goede samenwerking is ook het landelijk gebied om de natuurgebieden heen weer gezond leefgebied voor tal van planten en dieren. De externe drukfactoren die de natuur jarenlang belemmerden, behoren tot het verleden. De waterkwaliteit is verbeterd, de verdroging is aangepakt, de bodem is veerkrachtig. De natuur is bestand tegen weersextremen en stikstofdepositie vormt geen rem meer op herstel. Daardoor kunnen we ons weer richten op regulier natuurbeheer dat de natuur laat groeien in omvang en kwaliteit.

Het landschap vormt de natuurlijke schakel tussen natuur en erfgoed: een levend geheel waarin verleden en toekomst samenkomen. Heel Limburg telt mee, als een samenhangend en biodivers landschap dat we koesteren en doorgeven aan de generaties na ons. De gebieden van Het Limburgs Landschap laten zien dat het kan.

2.1 AANKOPEN

Onze ervaring is dat eigendom de beste vorm van bescherming is. Natuur floreert optimaal in grote aaneengesloten gebieden die samenhangend beheerd worden. Om deze redenen streeft Het Limburgs Landschap uitbreiding van de natuurgebieden na door middel van aankopen. Realisatie van het Natuurnetwerk Limburg blijft prioriteit. De Provincie Limburg heeft met ingang van het Natuurbeheerplan 2026 meer oppervlakte subsidiabel gesteld. We zullen daarbij echter een eigen financiële bijdrage moeten leveren die met de stijgende grondprijzen in omvang toeneemt. In onze begroting maken we ruimte voor 10 ha nieuwe natuur per jaar. Dat lijkt misschien weinig, maar is meer dan we de afgelopen 5 jaar konden realiseren door het beperkte grondaanbod en concurrentie op de grondmarkt.

Beesels Broek: aaneengesloten eigendom maakt natuurherstel mogelijk

*Donker pimperlblauwtje:
helaas verdwenen*

Onze gebieden zijn deels nog versnipperd, maar we streven in al onze gebieden zo veel mogelijk aaneengesloten areaal na. Dat is belangrijk om de waterhuishouding te kunnen aanpassen, grip op exoten te krijgen en het recreatief medegebruik te kunnen zoneren. Het is een continu proces van aankopen waarbij we grotendeels het grondaanbod volgen, begrensd door de beschikbare middelen. In onze jaarlijkse begroting willen we middelen vrijmaken om 10 ha bestaande natuur te kunnen kopen.

Naast het slagvaardig inspelen op incidenteel grondaanbod kiezen we in specifieke gebieden voor actieve, projectmatige grondverwerving. Daarbij sturen we een externe makelaar op pad om alle inliggende eigenaren te benaderen. In de komende periode doen we dat in het Weerterbos, Cottessen en de zuidelijke Maasduinen. Het zou kunnen dat er tijdens de planperiode aankoopacties bij komen, omdat er soms middelen beschikbaar komen voor aankopen in specifieke gebieden (zoals in de vorige periode gebeurde voor het Weerterbos, rond de Ruïne Stein en in de omgeving van Belfeld.)

De ruimte in onze reguliere begroting is zoals hierboven aangegeven beperkt. Onze ambities reiken verder. Waar mogelijk willen we inspringen op onverwachte kansen. Gelukkig willen veel donateurs en fondsen hierbij helpen, maar we denken dat hier nog meer mogelijk is. In 2026 zullen we daarom een Limburgs Natuurfonds oprichten en actief onder de aandacht brengen. Ook weten we uit persoonlijke contacten dat erflaters vaak geïnteresseerd zijn om hun nalatenschap juist te bestemmen voor het aankopen van grond voor natuur. Daarom bieden we de mogelijkheid hiervoor een bestemmingsfonds op naam in te richten.

Verder continueren we ons beleid om grond “op voorraad” te hebben. Deze gronden zijn nodig als ruilgrond, als locatie waar we slagvaardig kunnen inspelen op compensatie-opgaven, of als locatie voor bosaanplant. Gezien de grote ontwikkelingen rond de energietransitie en bij Defensie verwachten we hier vraag naar. Hiervoor willen we in de begroting jaarlijks middelen reserveren om 5 ha te kopen.

AANDACHTSGEBIEDEN

Rondom Eys (Landgoed Goedenraad) hebben we in de afgelopen periode gronden aangekocht en ingericht vanwege de hoge potentiële ecologische en landschappelijke waarden (o.a. kalkgraslanden en graften). Buiten de reeds gerealiseerde terreinen liggen er nog grote kansen. De aangrenzende gronden zijn tevens van belang om de inspoeling van meststoffen en chemicaliën op de natuurgebieden te beperken. Dit speelt bijvoorbeeld ook bij de Bemelerberg, het Cannerbos, het Weerterbos en de Boshuizerbergen (deels gelegen in Noord-Brabant). Met het aankopen van grond aan de randen van deze gebieden willen we de kwaliteit van deze gebieden de komende jaren gaan versterken.

Bijzondere aandacht vergt de natuurverbinding langs de oostrand van Venlo, tussen onze natuurgebieden Grote Heide en Jammerdal. We dringen er bij de Gemeente Venlo op aan hiervoor ruimte te reserveren in hun ruimtelijk beleid en de natuuropgave als doelstelling mee te nemen bij hun project “Keulse Barrière”. Intussen proberen we hier aankoopkansen te benutten, mede door hier natuurcompensatieopgaven te laten landen. Daarmee versterken we het functioneren van ons gebied Bethanië, dat op vergelijkbare wijze tot stand kwam.

In de afgelopen decennia zijn op diverse plekken ontgrondingen (zand, grind, mergel) gestart met de uitdrukkelijke afspraak dat de betreffende locaties na ontginning als natuurgebied zullen worden opgeleverd. Als eerste speelt dat bij de Hoogwatergeul Lomm, waar we eigendom en beheer in 2026 verwachten te verkrijgen. In dat jaar zullen we de eigendomsgrenzen vastleggen en het beheer inzetten. Bij de Lus van Linne loopt de ontgrondingsvergunning nog tot en met 2032. Daar is de afspraak door middel van deelopleveringen het natuurbeheer stapsgewijs al eerder in te zetten.

Verder zullen we ons in 2029-2030 voorbereiden op de definitieve overdracht door het opstellen van een beheerplan. We denken na over hoe we het gebied beleefbaar kunnen maken zonder verstoring door recreatief medegebruik. Groeve 't Rooth is reeds deels in eigendom en beheer. Na beëindiging van de exploitatie door Sibelco zetten we ons ervoor in om ook het tweede deel van de groeve in eigendom te krijgen. Dit zal de medewerking vergen van de Provincie Limburg.

Een bijzondere aankoop waarvoor de voorbereidingen reeds lopen is de verwerving van een drietal objecten in de gemeente Voerendaal. In deze gemeente zijn we nu vrijwel niet aanwezig. Met het Cortenbacherbos komt dan een Natura 2000-gebied en een gedeelte van een historische buitenplaats in beheer. Na verwerving zullen we het beheer goed inregelen en het netwerk met de bewoners van Voerendaal versterken.

In de vorige meerjarenplanperiode is het niet gelukt om de ruiling met Staatsbosbeheer (SBB) betreffende Turfkoelen-Beesels Broek te effectueren. We zetten ons ervoor in dit in deze planperiode alsnog te realiseren, maar zijn vooral afhankelijk van SBB. Ook de overname van het beheer van het Kelmonderbos (deels een rijksbeschermd historische buitenplaats) van Natuurmonumenten en de gemeente Beek is een afspraak die nog uitvoering vergt.

ACTIEPUNTEN AANKOPEN

- Middelen reserveren voor realisatie van het Natuurnetwerk Limburg (10 ha per jaar), afronding van onze gebieden (10 ha per jaar) en verwerving van 5 ha ruil- of compensatiegrond per jaar;
- Gerichte aankoopacties in het Weerterbos, Cottessen en zuidelijke Maasduinen;
- Verwervingen t.b.v. kwaliteitsverbetering van huidige eigendommen rond de gebieden Landgoed Goedenraad, Bemelerberg, Cannerbos, Weerterbos en Boshuizerbergen.
- In beheer nemen van ontgrondingslocaties Hoogwatergeul Lomm, Lus van Linne en inzetten om tweede deel van Groeve 't Rooth in eigendom en beheer te krijgen.
- Realisatie natuurverbinding tussen Groote Heide en Jammerdal
- Verwerving en in beheer nemen van een drietal objecten in de Gemeente Voerendaal
- Ruiling Turfkoelen-Beesels Broek en overname Kelmonderbos.

2.2 INRICHTING

De natuur in Limburg staat onder zware druk. Verzuring, verdroging, vermesting, klimaatverandering en invasieve exoten laten steeds duidelijker hun sporen na. Onze eikenbossen zijn niet meer vitaal door verzuring van de bodem, heideterreinen verruigen door vergrassing, kalkgraslanden raken overwoekerd door braam en brom, en stuifzanden verstikken onder een laag exotisch mos. Toenemende weersextremen en een gebrek aan voldoende en schoon water bemoeilijken het herstel van flora en fauna verder.

SYSTEEMHERSTEL

Om de negatieve effecten van deze ontwikkelingen zoveel mogelijk te beperken, voeren we tal van herstelmaatregelen uit. In het kader van de Natura 2000-beheerplanmaatregelen stelt de Provincie Limburg middelen beschikbaar voor extra begrazing, opslag verwijderen, maaien, plaggen en bosrevitalisatie. Ondanks deze inzet blijkt het moeilijk om de natuurkwaliteit op peil te houden. Gelukkig zien we een verschuiving in het provinciale beleid: er komt meer aandacht voor systeemherstel en voor de gebieden rondom onze natuurterreinen. Alleen door de oorzaken van achteruitgang bij de bron aan te pakken, ontstaat perspectief op duurzaam herstel.

Deze ontwikkeling krijgt de komende jaren vorm binnen Programma Natuur 2 en het Limburgs Offensief Stikstof (LOS). We nemen in dat kader deel in de gebiedsprocessen rondom de focusgebieden Maasduinen (inclusief Boshuizerbergen), Sarsven en de Banen en Geuldal-Mergelland. Daarmee nemen we echter geen genoegen, het is noodzakelijk dat het Rijksbeleid meer mogelijkheden gaat bieden.

In de vorige beleidsperiode zijn belangrijke stappen gezet in het uitbreiden van het natuurnetwerk. We hebben het Reigersbroek bijna volledig verworven en ingericht, werkten langs de Vlootbeek aan de inrichting voor het donker pimpernelblauwtje, realiseerden bij Eys nieuwe kalkgraslanden en plantten 50 ha nieuw bos aan. In 2025 zijn de werkzaamheden gestart voor natuurherstel in Lommerbroek en Vreewater; beide projecten worden in het begin van deze planperiode opgeleverd. De nazorgfase is bij al deze projecten van groot belang. Om de doelen te halen vragen recent ingerichte gebieden om intensief overgangsbeheer. Dit krijgt daarom de komende jaren prioriteit.

MEER EN BETER BOS

In 2024 is onze bossensvisie vastgesteld. Daarmee hebben we een duidelijke koers vastgelegd voor herstel en versterking van onze bossen. Via Natura 2000-beheerplanmaatregelen en Programma Natuur 1 is in de gebieden Maasduinen en Boshuizerbergen gestart met bosrevitalisatie. Ook buiten Natura 2000-gebieden liggen kansen, met name in Midden-Limburg. Daar willen we de komende jaren inzetten op bodemverbetering door toepassing van steenmeel en het actief inbrengen van rijkstrooiselsoorten. De voorbereidingen hiervoor zijn gestart, de eerste fondsen geworven en samen met de Bosgroepen hebben we een aanvraag voor een Interreg-project voorbereid.

Daarnaast streven we ernaar in deze planperiode 50 hectare nieuw bos aan te planten, inclusief boscompensaties. Om deze doelstelling te realiseren is het onontbeerlijk dat er een vergoeding komt voor afwaardering van gronden ook buiten het natuurnetwerk. De provincie werkt daar al langere tijd aan, maar een instrument hiervoor is er nog niet. Wij zullen daar op aan blijven dringen.

WEERTERBOS LEEMBOS

Voor het Weerterbos blijven we inzetten op een integrale, gebiedsgerichte aanpak. De Provincie Limburg brengt momenteel de externe drukfactoren in beeld, terwijl het waterschap voorbereidingen treft voor het aanpassen van de watergang de Oude Graaf, die nu nog vuil water dwars door het gebied voert en een drainerende werking heeft. Wij bereiden een gefaseerde aanpak voor om leembos te herstellen, waarin het verbeteren van de waterhuishouding centraal staat. Hoewel het Weerterbos binnen het LOS niet als focusgebied is aangewezen, blijven we pleiten voor provinciale regie in dit gebied. Op de valreep van 2025 hebben we aan de zuidzijde van het gebied extra gronden kunnen verwerven om een robuuste buffer met de snelweg A2 te creëren en het afvoeren van vuil water buiten het natuurgebied om mogelijk te maken.

*Weerterbos:
bos met rabatten*

Geelbuikvuurpad:
een Limburgse soort

SOORTGERICHTE MAATREGELEN

Naast gebiedsgericht herstel willen we de komende jaren meer aandacht geven aan soortgerichte projecten. We leggen daarbij de focus op soorten waarvoor specifiek in Limburg een herstelopgave ligt. Het Limburgs Landschap neemt deel aan een LIFE-project voor de hamster, waarbij we circa 15 hectare van onze hamsterakkers beschikbaar stellen als 'proefboerderij'. De Provincie Limburg stelt daarnaast jaarlijks een half miljoen euro beschikbaar voor actieve soortbescherming, waar we gebruik van willen maken. Voorbeelden van soorten waarvoor we ons extra inzetten zijn eikelmuis, vuursalamander, grote modderkruiper, bruine eikenpage en geelbuikvuurpad.

LANDSCHAPSIMPULS

Het herstel van de landschappelijke waarden (waaronder landschapselementen) heeft naast een ecologisch en landschappelijk belang ook een belangrijke functie bij het oplossen van de waterproblematiek. Zeker in Zuid-Limburg speelt dit als natuurlijke oplossing om overlast bij hevige neerslag te verminderen. Het is belangrijk om daarbij het hele landschap in ogenschouw te nemen en vooral daar in te grijpen waar het probleem ontstaat. Binnen zo'n aanpak kunnen ook onze gebieden een bijdrage leveren. Daarvoor zetten we de samenwerking met de partners in Natuurkracht voort en bepleiten met hen dat natuurlijke oplossingen een grote rol gaan spelen in het overheidsprogramma Water en Ruimte in Limburg (WRL). In Noord-Limburg werken we gericht aan landschapsherstel door het aanplanten van vele kilometers Maasheggen en in Midden-Limburg werken we een plan uit voor het herstel van het cultuurhistorische landschap rond de Mortelshof.

ACTIEPUNTEN INRICHTING

- Uitvoering Natura 2000-beheerplanmaatregelen 2025-2027 en voorbereiden nieuwe aanvraag 2028-2030
- Indienen subsidieaanvraag Programma Natuur 2 in 2026.
- Deelname aan gebiedsprocessen in kader van het Limburgs Offensief Stikstof.
- Extra nazorg voor projecten die recent zijn uitgevoerd: Bosaanplantprojecten, Lommerbroek, Vreewater, kalkgraslanden Eys, Vlootbeek en Reigersbroek.
- Verdere invulling geven aan de bossensvisie, onder meer door revitalisatie van onze bossen in Midden-Limburg en de aanplant van 50 ha nieuw bos (incl. boscompensaties).
- Pleiten voor een integrale gebiedsaanpak voor het Weerterbos, onder regie van de Provincie met Leembosherstel als belangrijk doel.
- Deelname aan LIFE-project voor de hamster en jaarlijks tenminste één soortbeschermingsproject indienen in de subsidieregeling voor actieve soortbescherming.
- Landschapsherstel door middel van Maasheggen in Noord-Limburg, cultuurhistorisch herstel rondom de Mortelshof in Midden-Limburg en samenwerking met de partners in Natuurkracht in Zuid-Limburg.

2.3 BEHEER

Het Limburgs Landschap is gecertificeerd natuurbeheerder. Ons kwaliteitshandboek vormt de basis voor het beheer en de borging van onze werkwijze én voor onze aanvragen onder de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). De komende periode blijven we bij de Provincie Limburg aandringen om de SNL ruimhartiger open te stellen: we willen dat de regeling beter aansluit bij de gestegen kosten en dat toezichts- en landschapspakketten worden opengesteld. Een realistische bekostiging van ons beheer is immers een noodzakelijke voorwaarde om de kwaliteit van onze natuurgebieden op peil te houden. In 2028 loopt de huidige SNL beschikking af, waardoor we in 2027 moeten starten met de voorbereiding van de nieuwe aanvraag.

KWALITEITSZORG

Het actualiseren van beheerplannen blijft een continu proces. Jaarlijks zullen meerdere plannen worden herzien of nieuw worden opgesteld voor recent verworven gebieden, zoals voor de terreinen bij Gennep, in Voerendaal en de Hoogwatergeul Lomm. Voor sommige terreinen is een breder visiedocument nodig dat verder en dieper gaat dan een standaard beheerplan. In de komende beleidsplanperiode ontwikkelen we een nieuw format voor een *beheerplan+*, dat we vervolgens voor een aantal terreinen implementeren.

CULTUURHISTORISCHE WAARDEN INVENTARISEREN

We gaan cultuurhistorie nadrukkelijker verankeren in ons beheer. We inventariseren de aanwezige cultuurhistorische elementen – van graften en hoogstamboomgaarden tot rabatten, grafheuvels, oude lanen en tuinstructuren – zodat we deze actief kunnen beheren en behouden. Ook de ondergrondse groeves in Zuid-Limburg verdienen bijzondere aandacht vanwege hun unieke Limburgse ecologische- en erfgoedwaarden. De komende jaren geven we verdere uitvoering aan onze visie onderaardse groeves, door tellingen van vleermuizen en onderzoek te faciliteren, groeves te stabiliseren en verhalen te delen via de diverse media.

DIGITALISERING

Veel beheerwerk is de afgelopen decennia gebaseerd op vakmanschap en ervaring van onze medewerkers. Die kennis willen we beter vastleggen en beter toegankelijk maken. Nieuwe technologieën als ArcGIS Online, Field Maps en het recent geïmplementeerde P8-systeem helpen ons daarbij. Door beheermaatregelen, maar ook bijzondere aandachtspunten zoals zeldzame soorten of invasieve exoten, digitaal te registreren en te koppelen aan geo-informatie bouwen we aan een structurele en voor iedereen te raadplegen kennisbasis. Zo ontstaat inzicht en kunnen werkplannen sneller, vollediger en beter onderbouwd worden opgesteld.

BEHEEREVALUATIE

We willen komende periode meer tijd nemen om terug te kijken naar de behaalde resultaten, om de kwaliteit van ons werk te blijven verbeteren. We willen de manier waarop we invulling geven aan onze jaarlijkse beheerevaluaties tegen het licht houden. Ook evalueren we onze edelhertenbegrazing in het Weerterbos. Het Limburgs Landschap heeft daarnaast de keus gemaakt om het grootste deel van de grazers dat in natuurontwikkelingsgebieden loopt in eigendom te hebben en met eigen personeel te beheren en met zeldzame huisdierrassen te fokken. Daartoe is in 2024 een leidraad opgesteld waaraan we in de komende jarenbeleidsplanperiode uitvoering geven. Ook willen we gestructureerder aan de slag met monitoring. We leggen onze aanpak vast in een notitie. De uitkomsten gebruiken we om ons te verbeteren en te verantwoorden. Dat kan project-, gebieds- of (paraplu)soortgericht, afhankelijk van de behoefte. Daarnaast willen we kennisleemtes aanpakken, zoals het in kaart brengen van oude bosrelicten en groeiplaatsen van bijzondere soorten.

De komende jaren willen we meer kwaliteit halen uit onze kruiden- en faunarijke graslanden. Een notitie over verbetering van beheer en inrichting van deze percelen moet hier richting aan geven. Binnen het samenwerkingsverband van Nationaal Park De Maasduinen is er aandacht voor het werken met gesloten kringlopen, in samenwerking met de agrarische sector. In plaats van maaisel als afvalstof af te voeren, wordt het ingezet als compost voor onze akkers en die van lokale agrariërs. Tegelijkertijd zien we dat agrariërs steeds vaker de rol van loonwerker vervullen en dat het aantal veehouders in de regio afneemt. Hierop moeten we tijdig anticiperen, want ze spelen een onmisbare rol in de begrazing van onze kruiden- en faunarijke graslanden.

Ook intensiveren we de exotenbestrijding, op basis van de vastgestelde exotenvisie. We zetten in op betere vastlegging, duidelijke verantwoordelijkheden, kennisuitbreiding en - waar dat nog zinvol is - een projectmatige aanpak van bestrijding. In 2028 evalueren we deze aanpak en stellen we waar nodig bij.

RECREATIE EN TOEZICHT

De recreatiedruk in onze gebieden neemt toe, met name in Zuid-Limburg, de Maasplassen in Midden-Limburg en Nationaal Park De Maasduinen. We willen bezoekers in onze gebieden blijven verwelkomen, maar ook de rust en natuurwaarden borgen. Een notitie zal richting geven hoe we hiermee willen omgaan, met aandacht voor inrichting, zonering en communicatie. Dit raakt ook aan toezicht en handhaving, waarvoor in 2021 een beleidsnota is vastgesteld. Toezicht vormt inmiddels een taak die gespecialiseerde inzet vereist. In de komende periode brengen we de benodigde capaciteit per district in kaart. De verwachting is dat we de capaciteit moeten uitbreiden. In hoeverre we hierin kunnen voorzien, zal mede afhangen van de beschikbare middelen. De toezichtbijdrage binnen de SNL-regeling is in Limburg nog altijd gesloten; wij blijven ons inzetten om deze opengesteld te krijgen.

Het beheer wordt uitgevoerd vanuit onze drie districten, waarbij samenwerking met lokale partners essentieel blijft. We werken samen met veel boeren, loonwerkers en aannemers. In Zuid-Limburg is de personele bezetting de laatste jaren beperkt geweest, wat ten koste is gegaan van de kwaliteit in onze terreinen. We willen daar de komende beleidsperiode een kwaliteitsimpuls geven. Het eerste gebied dat we daarbij willen oppakken is het Beneden Geuldal, mede omdat we daar recent veel nieuw verspreid eigendom in beheer gekregen hebben.

ONTWIKKELINGEN LANGS DE MAAS

In het Maasdal staan de komende jaren diverse ingrijpende ontwikkelingen op stapel, gekoppeld aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de Kaderrichtlijn Water. We blijven nauw betrokken bij de Gebiedsontwikkeling Vierwaarden waarin een doelstelling voor 75 ha riviergebonden natuur is opgenomen. Ook de Gebiedsontwikkeling Laerbroek (Baarlo-Hout-Blerick) volgen we op de voet, vanwege onze eigendommen van de Tangkoel en in het Retekuulke. Ook in het zuidelijk Maasdal (omgeving Maastricht) voeren overheden een verkenning uit die raakt aan onze gebieden Eijsder Beemden en Pietersplas. Deze trajecten vragen continue aandacht, zodat de belangen van landschap en natuur, in het bijzonder van onze natuurgebieden, volwaardig worden meegenomen in de verdere planvorming en uitvoering.

De beschreven ambities en taken leggen extra druk op de bestaande capaciteit in de districten. Om de kwaliteit van het beheer te kunnen blijven waarborgen en nieuwe taken zorgvuldig uit te voeren, is een uitbreiding van de personele bezetting in de districten noodzakelijk, voor zover de beschikbare middelen dit toelaten.

ACTIEPUNTEN BEHEER

- Lobby-opgave bij de Provincie Limburg om de SNL ruimhartiger toe te passen (indexatie, verhoging bijdragen n.a.v. actualisering standaardkostprijzen en openstellen landschaps- en toezichtbijdragen).
- Voorbereiden en indienen nieuwe SNL-aanvraag in 2027 en 2028.
- Actualiseren beheerplannen conform planning en ontwikkelen nieuw *beheerplan+* format voor terreinen die een breder visiedocument vragen.
- Beter verankering van cultuurhistorie in ons beheer met behulp van inventarisatie van cultuurhistorische elementen.
- Uitvoering geven aan onze visies over onderaardse kalksteengroeves, invasieve exoten en toezicht.
- Beter vastleggen en toegankelijk maken van ons beheer via nieuwe digitale systemen zoals ArcGIS online, Fieldmaps en P8.
- Werkwijze van beheerevaluaties tegen het licht houden en terugkijken naar behaalde resultaten, edelhertenbegrazing evalueren en invulling geven aan leidraad beheer grote grazers.
- Notities schrijven over monitoring, graslanden en recreatie.
- Kwaliteitsimpuls voor terreinen in Zuid-Limburg.
- Verkenning benodigde capaciteit beheerteams.
- Nauw volgen en beïnvloeden van de gebiedsontwikkelingen in de Vierwaarden, het Laerbroek en het zuidelijk Maasdal.

3. STEUNPUNT LANDSCHAPSBEHEER

ONZE AMBITIE

Het Steunpunt Landschapsbeheer stimuleert Limburgse vrijwilligers om zich in te zetten voor hun eigen woonomgeving, zodat deze kan uitgroeien tot het grootste, best onderhouden en meest toegankelijke natuurgebied in de buurt. Het omvat honderden knotbomen en hoogstamboomgaarden, een afwisselend landschap met houtwallen, graften en holle wegen, bosranden, poelen en kruidenrijke hooilandjes. Er is aandacht voor Limburgse cultuurhistorie, er worden verhalen verteld en kinderen ervaren er hun eerste werkdag buiten. Een netwerk van vrijwilligers organiseert er tal van activiteiten waarbij dorpingen, schoolkinderen en vakantievierders samen buiten aan de slag gaan. Vrijwilligers betrekken eigenaren, gemeenten en andere partijen om dit mogelijk te maken. Iedereen kan meedoen. Zo wordt het landschap steeds meer van ons allemaal.

DE TAAK NU

Het Steunpunt is op verzoek van de Provincie in 2022 ingericht en is na een positieve evaluatie in 2025 structureel aan Het Limburgs Landschap toegevoegd. Het Steunpunt brengt particuliere eigenaren, terreinbeheerders, gemeenten en vrijwilligers via landschapsonderhoud bij elkaar en vervult hierin een makel- en schakelrol. Het steunpunt ondersteunt vrijwilligers in het landschapsbeheer bij het veilig werken, door advies en beschikbaar stellen van gereedschap en met een passend cursusaanbod, waaronder dat gericht op ambachtelijke vormen van beheer. Dit leidt tot een mooier landschap én tot mensen die zich thuis voelen in het landschap omdat ze er zelf aan hebben bijgedragen en het daardoor als hun eigen landschap ervaren.

Het Steunpunt is een vaste waarde geworden binnen Het Limburgs Landschap en vanaf 2025 zijn we een nieuwe fase ingegaan van consolideren en uitbreiden.

VRIJWILLIGERS

Vrijwilligers zijn onmisbaar voor Het Limburgs Landschap. Op dit moment zijn zo'n 600 vrijwilligers structureel actief binnen onze organisatie. Daarnaast dragen honderden andere vrijwilligers, met ondersteuning van het Steunpunt Landschapsbeheer, bij aan het onderhoud van natuurgebieden, monumenten en landschapselementen in heel Limburg. De diversiteit aan werkzaamheden én aan mensen die zich vrijwillig inzetten is groot, en dat vraagt om zorgvuldige begeleiding en aandacht.

In 2026 wordt de taak van vrijwilligerscoördinatie ondergebracht bij het Steunpunt Landschapsbeheer. Dat is een logische stap, gezien de nauwe samenwerking met vrijwilligers en de ervaring die aanwezig is bij het Steunpunt

Lekker
buiten
bezig

Goed gereedschap,
veilig werken

Landschapsbeheer. Met deze keuze kan de uitvoering van het vrijwilligersbeleid verder worden versterkt en beter worden afgestemd op de praktijk. De vrijwilligerscoördinator is er voor alle vrijwilligersbegeleiders binnen Het Limburgs Landschap en Kasteeltuinen Arcen, en voor de actieve vrijwilligers die zich inzetten voor het landschap via het Steunpunt Landschapsbeheer. Hier ligt ook een communicatieve opgave; vrijwilligers moeten weten wie hun aanspreekpunt is en hoe de organisatiestructuur is ingericht.

We herijken en geven verder invulling aan onze vrijwilligersnota. Belangrijke doelen voor de komende periode zijn het behouden van onze huidige groep vrijwilligers, het verder profileren van Het Limburgs Landschap als aantrekkelijke vrijwilligersorganisatie en het, waar nodig, werven van nieuwe, bij voorkeur ook jongere, vrijwilligers. Daarvoor kijken we gericht per locatie waar de behoefte zit en zullen daar ook op werven. Zo bouwen we aan een stabiel team van vrijwilligers. We streven ernaar dat in al onze terreinen en erfgoedlocaties enthousiaste vrijwilligers actief zijn.

TOEKOMST IN ONTWIKKELING

Het Steunpunt heeft een klein team en had een smalle opdracht: het ondersteunen van vrijwilligers die actief zijn in het landschapsonderhoud. We zien kansen die verbreding biedt, bijvoorbeeld in de richting van het basisonderwijs, in de advisering van aanvragers van provinciale subsidies voor landschap en in de uitbreiding van het meetnet

landschapselementen. Om dit soort nieuwe kansen te kunnen grijpen ontwikkelen we met dank aan de Nationale PostcodeLoterij projecten die nieuwe doelgroepen trekken of die zich op nieuwe thema's richten. Denk hierbij aan het onderhoud van historische buitenplaatsen, beheer van poelen of heide of soortenbescherming. Voor succesvolle projecten zoeken we dan structurele financiering.

Deelnemers moeten het Steunpunt en de activiteiten die vrijwilligers buiten organiseren weten te vinden. Het Steunpunt gaat harder aan de weg timmeren om haar doelgroep, in principe alle Limburgers, te laten weten wat ze voor hen kan betekenen. Grotere naamsbekendheid is daarbij onontbeerlijk. De verdere implementatie van www.natuurklus.nl is nodig om het vrijwilligerswerk een goede etalage te bieden. Het aantal aangesloten groepen wordt vergroot en groeit tot een dicht netwerk, dat elkaar ontmoet tijdens bijeenkomsten en cursussen.

Om de potentie die vrijwilligers bieden te kunnen benutten, is uitbreiding van het team gewenst. Een groei in het aantal medewerkers zou het Steunpunt robuuster maken doordat we meer expertises in huis kunnen halen en medewerkers elkaar kunnen vervangen. Of dat lukt hangt af van de mate waarin daarvoor structurele financiering gevonden kan worden. De financieringsbasis van het Steunpunt zou daartoe breder moeten worden dan alleen de provinciale middelen. We zoeken daarom meer samenwerking met Limburgse gemeenten. Doel is dat het Steunpunt aan het einde van de planperiode in elke gemeente een aangesloten groep heeft en in goed contact staat met elke gemeente. Daarnaast brengen we de meest betrokken medewerkers van gemeenten regelmatig bij elkaar, zodat we onderlinge samenwerking en inspiratie faciliteren.

We zien voor het vergroten van de betekenis van het Steunpunt kansen in het verder ontwikkelen van de volgende sporen:

Regeling aanplant landschapselementen

Door advies aan eigenaren bij aanleg van landschapselementen te bieden, vergroten we onze bekendheid en versterken we onze makel- en schakelfunctie. Deze adviseursrol verbinden we structureel met cursussen en vrijwilligersactiviteiten en past bij de vraag die Provincie Limburg aan ons heeft gesteld.

Werkdagen voor de basisschool-jeugd

We betrekken kinderen bij het landschap door hen actief buiten te laten werken. In 2026–2027 ontwikkelen we onder de titel 'kinderen van het landschap' een basisschoolaanbod, samen met onderwijs- en lokale partners, met als doel structurele deelname en -financiering.

Inspelen op maatschappelijke ontwikkeling

Vrijwilligerswerk verandert. Vaste werkgroepen worden kleiner, terwijl lokale groepjes, inwoners en bedrijven graag bijdragen aan het onderhoud van hun landschap, bijvoorbeeld op incidentele werkdagen. Door hen te koppelen via platformen als natuurklus.nl benutten we deze flexibele inzet en stimuleren we werving en mentoring. Zeer gemotiveerde vrijwilligers zijn er namelijk nog steeds en door ze in positie te brengen als mentoren stellen we ze in staat hun kennis en ervaring over te dragen.

Cursussen en uitbreiding netwerk

Met ons cursusaanbod en activiteiten betrekken we mensen bij voor hen relevante landschapselementen en verdiepen we hun kennis. We gebruiken de aantrekkingskracht van ambachten om mensen te betrekken bij landschapsonderhoud. Ook ondersteunen we initiatieven rond oogst en creatieve toepassingen van hakhout en hoogstamrassen, en voorzien we waar nodig in certificering en opleiding.

Kinderen van het landschap

Limburgse hoogstamboomgaarden

Limburgse hoogstamrassen horen in dorpsgaarden en collectieboomgaarden die openbaar en gedocumenteerd zijn. Met vrijwilligers en eigenaren van bestaande en niet gedocumenteerde boomgaarden kijken we wat nodig is voor instandhouding en uitbreiding. Met hen en in samenwerking met boomkwekers proberen we oude rassen als entmateriaal en plantgoed beschikbaar te houden.

Buitenplaatsen en historisch groen

Historische buitenplaatsen vragen specialistisch onderhoud. We werven vrijwilligers die hierin actief worden en ondersteunen hen op minimaal drie locaties. We gaan een aanpak voor verdere groei in dit werkveld ontwikkelen.

Uitbreiding Meetnet Landschapselementen

Hoe het met het landschap gaat is vooral in het veld te zien. We werken aan een groeiend netwerk van vrijwilligers dat de verspreiding en kwaliteit van landschapselementen in beeld brengt. De methode van het landelijke meetnet gebruiken we provinciaal en gemeentelijk, zodat deze gegevens bijdragen aan evaluatie van landschapsplannen.

ACTIEPUNTEN

- Projectmatige aanpak van nieuwe thema's zoals programma 'kinderen van het landschap', ontwikkelen aanpak voor vrijwillige erfgoedhoveniers, structurele rol in adviseren van aanvragers bij aanplantregelingen, impuls voor collectieboomgaarden en uitbreiding meetnet landschapselementen;
- Groei in het aantal aangesloten groepen, met minimaal één groep in elke gemeente;
- Uitbouwen structurele samenwerking met en financiële bijdrage door gemeenten;
- Herijken en invulling geven aan onze vrijwilligersnota.

4. ERFGOED

ONZE AMBITIE

Het Limburgse landschap floreert waar kenmerkende natuur- en erfgoedwaarden behouden en beleefbaar zijn. Juist in het Limburgse landelijke gebied zijn monumenten nauw verbonden met het omringende landschap en natuurgebieden met historisch menselijk gebruik. Want wat is een kasteel zonder buitenplaats en een watermolen zonder stromende beek? En hoe kan bosaanleg op natte plekken begrepen worden zonder kennis van rabatten of een heideveld zonder besef van het vroegere agrarische gebruik? Een voorbeeldig beheer van ensembles van natuur, monumentaal gebouwd erfgoed en cultuurhistorische sporen draagt bij aan ons gevoel dat we in Limburg thuis zijn. Deze plekken zijn geworteld in verhalen en tradities. Door ze een passende moderne functie te geven houden ze betekenis voor de toekomst.

Sinds 2025 hebben we binnen onze organisatie een afdeling Erfgoed. Daarmee geven we onze verantwoordelijkheid voor het Limburgse erfgoed een duidelijke plek in de organisatie. Tegelijkertijd is de dagelijkse zorg voor het erfgoed in ons beheer een brede verantwoordelijkheid. De medewerkers in onze districten en Kasteeltuinen Arcen zorgen immers dagelijks voor de instandhouding van ons erfgoed, terwijl de afdeling Natuur in de beheerplannen aandacht besteedt aan de cultuurhistorie in onze gebieden. Zeker op historische buitenplaatsen, die naadloos overgaan in Natura 2000-gebieden of het natuurnetwerk, komen erfgoed en natuur bij elkaar. Aan het beheer van deze gebieden gaan we extra aandacht besteden, en goed onderbouwde keuzes maken. We willen aan het einde van de MJP-periode gedetailleerde beheerplannen hebben voor elk van onze historische buitenplaatsen. In dat kader wordt een medewerker met kennis en ervaring van groen erfgoed aan het team toegevoegd. In samenwerking met de afdelingen en de districten zal verder invulling worden gegeven aan dit traject.

Om de interne samenwerking goed te laten verlopen besteden we in 2026 extra aandacht aan een goede registratie van onze erfgoedobjecten, en leggen we de verantwoordelijkheden goed vast. Daarbij willen we er voor zorgen dat informatie niet alleen in de hoofden zit, maar voor het hele team Erfgoed te allen tijde raadpleegbaar is. Op die wijze kunnen we elkaar beter vervangen, wat zeker in een klein team belangrijk is. Het adagium is 'navolgbaarheid, voor wie dan ook, wanneer dan ook'. De software die we gaan gebruiken wordt de plek waar de geografische vastlegging van het bezit, onderhoudsplanning, onderbouwend onderzoek, inspectierapporten, opdrachtverlening en de financiële aspecten samenhangend te vinden zijn.

INVENTARISATIE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Een bijzonder aandachtspunt is de inventarisatie van cultuurhistorische en archeologische waarden in het landschap. Onze collega-organisatie het Geldersch Landschap en Kasteelen heeft daarvoor een bruikbare methodiek ontwikkeld die wij ook gaan toepassen. Op deze wijze krijgen we meer kennis over de erfgoedwaarden in onze terreinen, zodat we er in het beheer de juiste aandacht aan kunnen besteden. Ook kan het een aanleiding zijn voor cultuurhistorische studies, en zo een bron vormen van nieuwe verhalen. Een goede vastlegging op overal raadpleegbare kaarten is onderdeel van de aanpak. Het betreft een traject waar we naar verwachting zeker 10 jaar mee bezig zullen zijn. Het tempo waarmee we de inventarisaties kunnen laten uitvoeren zal mede afhangen van de externe financiering die we hier voor kunnen vinden. In 2026 doen we een pilot in een deel van het Weerterbos. Met de opgedane ervaringen stellen we een planning en begroting op.

4.1 AANKOOP

Waar we de afgelopen vijf jaar terughoudend zijn geweest met de verwerving van nieuwe objecten, willen we in de komende periode onze blik weer wat verruimen. Het Limburgs Landschap zal de ogen en oren openhouden voor kansen voor het verwerven van rijksmonumenten of historische buitenplaatsen om deze te behouden voor de toekomst. Onze vangnetfunctie blijft daarbij centraal staan, waarbij we reageren op verzoek van derden. De afweging om vervolgens al dan niet tot verwerving over te gaan is altijd maatwerk. Belangrijke elementen in de afweging zijn het typisch Limburgse karakter van het object, de relatie van monumenten met het omliggende landschap, en de mogelijkheden voor een goede (her)bestemming, en daarmee de financiële mogelijkheden voor restauratie en onderhoud. Daarnaast willen we meer richting geven aan hoe onze “collectie” zich ontwikkelt. De door Het Limburgs Landschap gekoesterde monumenten zouden idealiter een volledig beeld moeten geven van het Limburgse gebouwde erfgoed in het landelijk gebied. In 2026/27 zullen we onderzoeken waaruit een dergelijke collectie zou kunnen bestaan, en wat er nodig is om ons gebouwenbezit in die richting uit te kunnen breiden.

4.2 RESTAURATIE EN HERBESTEMMING

De afgelopen periode hebben we gewerkt aan een nieuwe toekomst voor Landgoed Beijlshof. Het landgoedherstelplan is uitgevoerd, en de ontsierende stallen zijn gesloopt. Samenwerking is gevonden met “Leuker1818, het boerenbedrijf van de toekomst”. Hierdoor kan het landgoed een rol gaan spelen bij het ontwikkelen, toepassen en uitdragen van nieuwe landbouwmethoden. Voor de hoeve Beijlshof (gemeentelijk monument) is een restauratieplan gemaakt, en is de vergunningsprocedure gestart. We zullen bij de uitvoering een stapsgewijze aanpak volgen, die meerdere jaren in beslag zal nemen.

De kalkoven bij Groeve Curfs zullen we gaan consolideren. We vinden het daarbij een uitdaging dit bijzondere bouwwerk niet alleen in stand te houden, maar ook voor voorbijgangers duidelijk te maken waar kalkovens voor dienden en hoe ze werkten. We zullen hiertoe een ontwerp laten maken, en in 2026 de consolidatie uitvoeren.

Nu de restauratie van Nieuw-Ehrenstein succesvol is afgerond gaan we aan de slag met het naastgelegen complex Klarenanstel. De afgelopen periode is gebleken dat een deel van de schuren niet te redden is. Deze zullen we gaan slopen. We willen voor het erf en de overgebleven gebouwen in 2026 komen tot een herbestemmingsplan.

Het Kloostergoed St. Paul zal op termijn in eigendom komen. We verwachten dat dit over uiterlijk een jaar of 5 het geval zal zijn. In 2026/27 willen we daarom een analyse maken van de mogelijkheden van herbestemming. De kapel en de begraafplaats zullen daarbij in ieder geval in stand gehouden worden als herinnering aan de missiepaters die hier zo lang gewoond en gewerkt hebben.

Landgoed
Beijlshof

*Kasteelruïne Stein:
blikvanger in
landschapspark*

Rondom Ruïne Stein hebben we in 2025 enkele verwervingen kunnen realiseren, waarmee de basis is gelegd voor verdere versterking van het omringende landschap. Voor de Ruïne en het omliggende landschapspark hebben we een plan opgesteld en financiering geregeld. Dit herstelplan zullen we in de periode 2026-2028 in uitvoering nemen.

De Grathemermolen is in de vorige planperiode grotendeels gerestaureerd en herbestemd. De komende jaren willen we ook de bijbehorende schuur, die tot dusver alleen casco is hersteld, een passende functie geven. Daarmee wordt het complex afgerond en als geheel weer gebruikt.

De Kloosterruïne Hoogcruts heeft de afgelopen jaren een grote ontwikkeling doorgemaakt. De restauratie en verdere inrichting zijn voortvarend opgepakt en hebben het monument nieuw leven ingeblazen. De kloostertuin is in hoofdlijnen aangelegd, en het gebruik groeit vak voor vak; daaraan gaan we verder bouwen. We zoeken een gebruiker die invulling kan geven aan ondersteunende horeca. We houden de programmering, ingebruikgeving en verhuur in eigen beheer. Hoogcruts is hiermee niet klaar. We zullen daarom in 2027 een visie opstellen die richting geeft aan de volgende 10 jaar.

Bijzondere aandacht krijgen onze tien wind- en watermolens. In molens komen bouwkundige waarden, een werkende machine, het ambacht van molenaar en een functionerend landschap bij elkaar. Onze ambities hebben we vastgelegd in een molenvisie, die we verder zullen uitvoeren. Bijzondere aandacht krijgt de ontwikkeling van goed samengestelde teams van molenvrijwilligers. Deze zijn immers onmisbaar voor het onderhoud, het bedienen en voor het publiek openstellen van onze molens. De problematiek van de roeden is opgelost als we in 2026 ook de roeden van de Torenmolen van Gronsveld hebben vervangen. Het gebouw van de Wittemermolen krijgt in 2026 een grote onderhoudsbeurt.

*De kloostertuin bij Hoogcruts:
vak voor vak verdergroeien*

*Grathemer molen:
weer een parel
in het dorp*

Houthuizer Molen
in onderhoud

4.3 ONDERHOUD EN BEHEER

Het Limburgs Landschap is erkend als Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud (POM), een erkenning waar we trots en zuinig op zijn. Hierdoor kunnen we rekenen op instandhoudingsubsidies uit de SIM (Subsidieregeling Instandhouding Monumenten). De POM-status stelt ons in staat om onze maatschappelijke rol voor de instandhouding van Limburgs erfgoed te vervullen, en gezien onze voorbeeldfunctie ook uit te dragen. We committeren ons aan de voor de beroepsgroep geldende richtlijnen, en hebben dat ook vastgelegd in ons Raamwerk voor kwaliteitszorg. We participeren actief in diverse netwerken op landelijk en provinciaal niveau die ondersteunend zijn aan goed erfgoedbeheer. We zetten onze aanpak voort waarbij we SIM-onderhoud laten lopen via onze projecten-administratie, waarbij we onze eigen bijdrage dekken via onze voorziening projecten.

Zorgelijk is dat het rijk het subsidiepercentage recent heeft verlaagd van 60% naar 50%. De provinciale restauratiesubsidies (maximaal 40%) schieten ook te kort. In samenwerking met onze collega-organisaties zullen we pleiten voor een hoger budget ter financiering van de restauratie en instandhoudingskosten van het erfgoed. Andere subsidiestromen zoals de Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DuMaVa) en particuliere fondsen willen we beter in beeld krijgen en meer ervaring opdoen met aanvragen.

In onze eigen exploitatie zien we dat de beheer- en onderhoudskosten sterker stijgen dan de inkomsten uit bijvoorbeeld verhuur en vakantiewoningen. We willen blijven zoeken naar mogelijkheden om onze inkomsten te verhogen, door jaarlijks per object kosten en opbrengsten kritisch tegen het licht te houden. Makkelijke oplossingen zijn niet voorhanden, zeker in het licht van de verwachte BTW-verhoging voor vakantiewoningen, toenemende regeldruk bij verhuur van woningen en de onder druk staande marges in de horeca. Het zo goed mogelijk in gebruik geven van panden, ook de niet monumentale, krijgt mede om deze reden prioriteit. Het betreft bij aanvang van de meerjarenplanperiode Landgoed Goedenraad, woningen in Oirsbeek en Roggel, en zoals hierboven al aangestipt, de schuur van de Grathemermolen en de woning van Klarenanstel.

ACTIEPUNTEN

- Registratie eigendommen en vastleggen verantwoordelijkheidsverdeling.
- Vangnetfunctie voor verwervingen, oriëntatie op onze collectie erfgoed.
- Restauratie en herbestemming Hoeve Beijlshof.
- Uitvoeren project Ruïne en landschapspark Stein.
- Ontwerp en realisatie consolidatie kalkoven Curfsgroeve.
- Sloop en/of herbestemming Klarenanstel.
- In gebruik geven woning Roggel en Oirsbeek, Kasteel Goedenraad, schuur Grathemermolen.
- Visie toekomst kloostergoed St Paul en Hoogcruts.
- Uitvoeren molenvisie.
- Systematisch inventariseren en vastleggen van de cultuurhistorische waarden in onze natuurgebieden. Start met pilot in het Weerterbos in 2026.
- In samenwerking met onze collega-organisaties lobbyen voor hoger budget ter financiering van de restauratie en instandhoudingskosten van het erfgoed.
- Verbetering exploitatie gebouwen.
- Ontwikkelen van gedetailleerde beheerplannen voor elk van onze historische buitenplaatsen.

5. KASTEELTUINEN ARCEN

ONZE AMBITIE

Kasteeltuinen Arcen is dé plek waar tuinbeleving en erfgoed samenkomen op een uniek, florerend landgoed. Het kasteel en de historische buitenplaats Arcen vertellen het verhaal van Limburgs erfgoed en de thematische tuinen en de evenementen nodigen bezoekers uit om te genieten en te ontdekken. Bezoekers zullen zich verbonden voelen met de rijke geschiedenis. Het historisch parklandschap, monumentale bomen en nieuwe beplanting vormen een levendig en duurzaam landschap dat generaties lang mee kan groeien. Medewerkers en vrijwilligers vormen het hart van het park: betrokken, deskundig en trots. Door hun inzet, samen met gerichte vernieuwing en duurzame exploitatie, blijft Kasteeltuinen Arcen een gastvrije en inspirerende bestemming voor Limburgers én bezoekers van buiten de provincie. Zo sluit Kasteeltuinen Arcen naadloos aan bij de missie van Het Limburgs Landschap: waardevolle landschappen beschermen, laten groeien en beleefbaar maken, voor iedereen en voor altijd.

Sinds Het Limburgs Landschap de exploitatie van Kasteeltuinen Arcen in eigen beheer nam hebben we de weg omhoog gevonden. Achterstallig onderhoud is weggewerkt, het bezoekersaantal is gestegen en de tevredenheid van onze gasten is gegroeid. We hebben veel verbeteringen in het park en het kasteel aangebracht. Dankzij onderzoek zijn we steeds meer te weten gekomen over de rijke geschiedenis van deze bijzondere plek in Limburg. Ontwikkelingen waar we op voort bouwen en die we rond het 40 jarig bestaan van Kasteeltuinen Arcen in 2028 extra onder de aandacht willen brengen.

EXPLOITATIE

Ook Kasteeltuinen Arcen ontkomt niet aan de algemene kostenstijgingen (loonkosten, energie, inkoop). Om het park in goede conditie te houden zijn continu investeringen nodig. Deze willen we financieren vanuit een positief exploitatieresultaat. De afgelopen jaren hebben we de ticketprijzen aangepast tot aan een marktconform tarief. We schatten in dat de ruimte om nog verantwoord te kunnen stijgen de komende jaren beperkt zal zijn. We moeten voorkomen dat we ons uit de markt prijzen bij onze gasten. Bij de jaarlijkse prijsbepaling kijken we dan ook kritisch

naar de brede ontwikkelingen in de markt. De sleutel voor een goede exploitatie ligt hierdoor vooral bij een groeiende stroom (betalende) gasten. Door de vergrijzing en de toename van een koopkrachtig ouder publiek, gecombineerd met de kansen in de Belgische en Duitse markt, zien we ruimte voor verdere groei. We streven komend van 210.000 bezoekers in 2025 naar 225.000 tot 230.000 bezoekers in 2030. Daarnaast gaan we uit van een stabiel aantal seizoenkaarthouders (6.000). Om dit te realiseren zetten we gericht in op marketing, voeren we vernieuwingen door in het park en onderzoeken we de mogelijkheid om nieuwe evenementen te organiseren, te beginnen met de Country & Christmasfair in 2026. Daarmee kunnen we ook nieuwe doelgroepen bereiken. We staan open voor samenwerking met externe partners, zodat we relevant blijven en kunnen vernieuwen, ook op thema's waarin we zelf minder ervaring hebben. De basis blijven de prachtige tuinen, een beleefbaar kasteel en een gastvrije ontvangst van onze bezoekers.

In de komende 5 jaren zijn er diverse mijlpalen, waarop Kasteeltuinen Arcen zal inspelen:

- In 2026 is het 50 jaar geleden dat Het Limburgs Landschap Landgoed Arcen verwierf; en is de opening van de gerestaureerde Flora-kamer.
- In 2026, 2028 en 2030 is er het tweejaarlijkse Scrooge festival in Arcen, waar we met het Kasteel aan bij dragen.
- In 2027 bestaat het Gilde van Arcen 500 jaar. Het gilde gaat dat vieren in Kasteeltuinen Arcen en voor die gelegenheid een tentoonstelling over hun rijke geschiedenis realiseren.
- In 2028 bestaat Kasteeltuinen Arcen 40 jaar. Dan wordt een boek over Landgoed Arcen / Kasteel Arcen gepresenteerd.
- In 2031 bestaat Het Limburgs Landschap 100 jaar. We vieren dit eeuwfeest met diverse festiviteiten, o.a. in Kasteeltuinen Arcen.

Tuinen

Het bomenbestand in de tuinen staat onder druk. Door ouderdom, maar ook door een veranderend klimaat zien we veel uitval. Om ervoor te zorgen dat het park ook over enkele decennia zijn schoonheid en structuur houdt, zullen we nu de monumentale bomen van de toekomst moeten gaan planten. We zullen daarom in 2026 een bomenplan maken en daarna in uitvoering nemen. De uitvoering van het bomenplan biedt mogelijkheden voor actieve fondsenwerving. In het proces van continue vernieuwing komen allereerst de Patiotuinen aan de beurt. De planvorming zal plaatsvinden in 2026, de uitvoering naar verwachting in 2027. Het plan van Niek Roozen uit de jaren 80 zal leidraad blijven van de nieuwe invullingen.

Historische buitenplaats

De rijksbeschermd historische buitenplaats bestaat uit drie eilanden en de laan naar de Inaborg. Ondanks zorgvuldig beheer en onderhoud is restauratie noodzakelijk. In 2027 laten we hiervoor een restauratieplan opstellen als basis voor een subsidieaanvraag. Daarnaast onderzoeken we een mogelijke uitbreiding van de buitenplaats, met delen van de parkaanleg uit de periode Wolff Metternich en Landgoed Arcen, inclusief de ijskelder, het doolhof en de maliebaan. We doen dat vanwege de betere bescherming en ruimere financieringsmogelijkheden voor onderhoud. We zorgen ervoor dat dit de ontwikkeling en de exploitatie van het park ondersteunt, en niet in de weg zal zitten.

Publieksinformatie

Kasteeltuinen Arcen maakt deel uit van een historische buitenplaats op een eeuwenoud landgoed. Op basis van recent (archief)onderzoek leren we steeds meer over hoe bijzonder rijk en grootschalig de vestiging van Kasteel Arcen in de 17e eeuw geweest is. Deze kennis wordt gebundeld in een boek dat naar verwachting in 2028 verschijnt. Veel bezoekers aan Arcen bezoeken ook Kasteeltuinen Arcen en Nationaal Park de Maasduinen, waar het landgoed onderdeel van is. We vinden het van belang om onze bezoekers meer te vertellen over de unieke locatie waar ze zich bevinden, wat de samenhang is tussen de verschillende onderdelen en de bijzondere (bewoning)geschiedenis. Erfgoed gaat zo nog meer leven. We gaan daarom een publiekspresentatie realiseren die het verhaal in kort bestek vertelt, bij voorkeur op een goed bereikbare plek, nog voor de entreekassa. Zo kunnen ook voorbijgangers er kennis van nemen. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid voor een permanente expositie op de Gelre-etage, bij voorbeeld

Varenvallei: kwaliteitsimpuls voor tuinbeleving

in combinatie met de tentoonstelling over 500 jaar Gilde van Arcen. Voor de ontwikkeling hiervan zoeken we samenwerking met het Limburgs Museum. Deze initiatieven sluiten naadloos aan bij de wens van de Gemeente Venlo om Arcen als bron van verhalen te positioneren als een van de drie parels van de gemeente.

Verduurzaming

Het verkleinen van onze impact op het milieu is ook een opgave binnen Kasteeltuinen Arcen. Gezien de eigen bedrijfsvoering binnen Het Limburgs Landschap krijgt het een specifieke invulling. We willen werk maken van een aantal thema's:

Energie: *verminderen gebruik, duurzaam opwekken of -inkopen.*

Afval: *beperken en recyclen*

Horeca: *bewuster, gezonder, lokaler*

We gaan een scan uitvoeren op de belangrijkste manieren waarop we onze impact op het milieu kunnen verminderen. Op basis daarvan zullen we een actieprogramma vaststellen en in uitvoering nemen. We kiezen daarbij voor een pragmatische aanpak.

Team

Onderdeel van de reviews die we ontvangen is de positieve feedback op de gastvrijheid en behulpzaamheid van onze medewerkers. Zorg voor ons team is daarom belangrijk. Als seizoens- en weersafhankelijke organisatie met verschillende evenementen is het soms druk in het park en moeten we de klus klaren met weinig medewerkers. Aandacht voor elkaar, goede interne communicatie, een cultuur van samenwerken en tijdig opschalen met extra personeel zijn essentieel. We willen knelpunten in het werk oplossen en goede werkomstandigheden creëren. Daarbij besteden we aandacht aan teamgeest, een passende feedbackcultuur en saamhorigheid.

Daarnaast moeten we inspelen op bedreigingen op de arbeidsmarkt: zijn seizoenskrachten nog te vinden in de directe omgeving? Hiervoor stellen we een plan op, want als werkgever zijn we bij seizoensgebonden arbeid niet altijd aantrekkelijk. De vraag is wat we hier aan kunnen doen. Ook nemen we de huidige samenstelling en grootte van het team onder de loep. Sommige taken liggen bij één persoon, wat de organisatie kwetsbaar maakt en de druk kan verhogen.

Vrijwilligers

De vrijwilligers van Kasteeltuinen Arcen zijn onmisbaar voor het dagelijkse reilen en zeilen van het park. Zij zetten zich met passie in voor het onderhoud van de tuinen, bemensen de Oranjerie en verwelkomen bezoekers als gids. Met bijna tachtig betrokken vrijwilligers is de basis sterk, maar om toekomstbestendig te blijven streven we ernaar dit netwerk verder uit te breiden. Omdat een deel van onze gidsen ouder wordt, richten we ons actief op het aantrekken van nieuwe gidsen, waaronder ook jongeren. Die zijn mogelijk minder frequent beschikbaar, maar vormen wel een waardevolle versterking.

VISIE GEBOUWEN KASTEELTUINEN ARCEN

Sinds 2012 heeft Het Limburgs Landschap een nieuwe impuls gegeven aan Kasteeltuinen Arcen. Tijdens deze periode hebben we ook veel geleerd over het gebruik van de gebouwen en daarbij horende gebreken en beperkingen. Diverse studies hebben ons ook een beeld gegeven over de geschiedenis en de monumentale waarden. Er is een eerste overzicht opgesteld over het gebruik en de wensen van gebruik van de diverse bouwvolumes. Daarbij is gekeken naar herbestemmingsmogelijkheden, monumentale waarden, parkgebruik en behoeften vanuit de exploitatie. Prioriteit is gegeven aan verbeteringen van het Bergpaviljoen. Verder was het Thais Vissershuis nodig aan een opknapbeurt toe. Deze wordt in voorjaar 2026 uitgevoerd. In de komende periode zullen we onze toekomstvisie op de gebouwen vaststellen.

In 2025 hebben we een visie vastgesteld voor het kasteel. De uitvoering hiervan nemen we de komende jaren ter hand. Verdere detailuitwerking is daarvoor nog noodzakelijk. In 2026 zetten we belangrijke stappen met de restauratie van de Florakamer en de restyling van de trouwzaal.

TOEKOMSTVISIE

We merken dat er veel in beweging is in Kasteeltuinen Arcen. De in 2013 opgestelde visies hebben goed gewerkt maar worden in de huidige tijd steeds minder sturend. Op onderdelen hebben we deelvisies gemaakt, maar we lopen toch ook aan tegen bredere vragen. Hoe zorgen we ervoor dat het park ook over 10 en 20 jaar nog relevant is voor de bezoeker? Hoe versterken we de identiteit van het landgoed als erfgoed-locatie van Het Limburgs Landschap? Hoe zorgen we blijvend voor voldoende inkomsten om de stijgende kosten te dekken? Hier gaan we de komende jaren aan werken, te beginnen met een plan van aanpak dat we begin 2027 gereed willen hebben om sturing te geven aan het proces.

ACTIEPUNTEN

- Verbeteren Bergpaviljoen, Thais Vissershuis 2026.
- Verbetering Patiotuinen 2026/27.
- Plan van aanpak middellange termijn visie 2027.
- Plan verduurzaming vaststellen en in uitvoering nemen.
- Verkennen mogelijkheden voor nieuw evenement.
- Plan voor vervanging bomen.
- Realisering publiekspresentatie over landgoed Arcen.
- Opstellen restauratieplan historische buitenplaats in 2027 en daaropvolgend subsidieaanvraag en lobby voor uitbreiding historische buitenplaats.
- Omvang, samenstelling en taakverdeling teams tegen het licht houden.
- Analyse maken van seizoenswerk en arbeidsmarkt.
- Uitvoering geven aan kasteelvisie, als eerste door restauratie florakamer en restyling trouwzaal.

6. COMMUNICATIE

ONZE AMBITIE

Het Limburgs Landschap groeit en bloeit. Communicatie is daarbij de zachte kracht die mensen verbindt met hun landschap, met elkaar en met onze organisatie. We vertellen verhalen die wortelen in Limburgse bodem en raken aan wat mensen waardevol vinden: hun thuis, de rust, de schoonheid, de geschiedenis en toekomst. Zo ontstaat een brede, betrokken gemeenschap die zich herkent in onze missie en zich geroepen voelt om mee te helpen beschermen wat we allemaal belangrijk vinden. Onze achterban voelt zich onderdeel van iets groters en blijvends, van een beweging die het landschap voor altijd wil koesteren. Limburgers weten ons te vinden omdat ze weten waar we voor staan: betrouwbaarheid, nabijheid en deskundigheid. We spreken met één herkenbare, Limburgse stem. Zo bouwen we samen aan een toekomst waarin het Limburgse landschap blijft floreren en waar iedereen zich thuis kan blijven voelen.

6.1 ACHTERBAN EN FONDSENWERVING

Onze Beschermers zijn de grootste ambassadeurs van Het Limburgs Landschap: zij geven niet alleen financiële steun, maar geven ook het maatschappelijke signaal af dat natuur en erfgoed door Limburgers op waarde worden geschat en ertoe doen. In de afgelopen periode hebben we, met name tijdens de coronajaren, een groei gezien in het aantal Beschermers. Tegelijkertijd zien we een bredere maatschappelijke trend waarin mensen zich minder snel langdurig aan één organisatie verbinden. We zien echter ook dat steeds meer mensen rust, gezondheid en zingeving zoeken in de natuur. Die maatschappelijke beweging sluit nauw aan bij onze missie én vormt een belangrijke kans voor onze donateurs- en fondsenwerving. Door expliciet te laten zien hoe natuur bijdraagt aan welzijn kunnen we onze relevantie voor particulieren en bedrijven vergroten.

GROEI ACHTERBAN

In de komende vijf jaar willen we onze achterban verder versterken: zowel in omvang als in betrokkenheid en financiële bijdrage. Een stevige, groeiende, toekomstbestendige relatie met onze Beschermers, schenkers, grote gevers en nalaters is daarbij het doel. Waar dat er nu nog ruim 19.000 zijn streven we ernaar om in 2030 gesteund te worden door 22.000 Beschermers en naar een groei van onze inkomsten uit donateurs met 25%.

De ontwikkeling, lancering en groei van het Limburgs Natuurfonds wordt een belangrijk onderdeel van onze fondsenwerving. Het fonds speelt in op de groeiende maatschappelijke interesse in blijvende impact voor Limburgse natuur en biedt mensen een laagdrempelige manier om direct te investeren. Op die wijze verbreden we onze achterban, ook diegenen die niet kiezen om vaste donateur te worden. De opbrengsten worden ingezet voor de aankoop van natuurgebieden. Het huidige Quercus Aankoopfonds gaat op in het Limburgs Natuurfonds. Voor grotere gevers blijft er de mogelijkheid tot het oprichten van een eigen fonds op naam.

NALATENSCHAPPEN

Een belangrijke ontwikkeling is de toename van nalatenschappen aan goede doelen. Een snel groeiende groep mensen besluit een testament te maken en overweegt daarin een goed doel op te nemen. Het is belangrijk dat daarbij ook de mogelijkheid om na te laten aan natuur en erfgoed bekender wordt. Samen met de andere provinciale Landschappen hebben we daarvoor een campagne ontwikkeld, die in 2027-2028 zichtbaar wordt. Aansluitend werken we een samenhangende aanpak uit waarin we de mogelijkheid van nalaten aan Het Limburgs Landschap bekender maken. Zorgvuldig en snel reageren op informatie- en contactverzoeken en de binding van deze groep aan onze stichting onderhouden en verdiepen, blijven cruciaal.

ACHTERBANONDERZOEK

Een belangrijk speerpunt in deze planperiode is het beter leren kennen van onze huidige en potentiële achterban. Het laatste achterbanonderzoek dateert alweer uit 2007. Met een nieuw onderzoek willen we actueel inzicht krijgen in de bekendheid, waardering en het imago van Het Limburgs Landschap, evenals in de behoeften, motivaties en verwachtingen van (potentiële) Beschermers. Daarnaast moet het onderzoek inzicht geven in kansen voor effectievere communicatie en werving. De resultaten vormen de basis voor onze externe communicatie en voor het versterken van de relatie met onze Beschermers.

Voor onze verbinding met de achterban blijft het kwartaalblad een van de belangrijkste middelen. In deze beleidsperiode vertalen we de resultaten van het lezersonderzoek uit december 2025 naar concrete verbeteringen. De vormgeving krijgt daarbij een frisse, eigentijdse update. De breed verspreide themanummers over Kasteelpark Elsloo en de Anstelvallei smaken naar meer en daarom publiceren we in 2026 een special over het Weerterbos.

POSITIONERING

Wij zijn Limburgs. Onze sterke provinciale worteling en betrouwbare uitstraling sluiten goed aan bij de groeiende maatschappelijke behoefte aan Limburgse identiteit, taal en cultuur. Dat onderscheidt ons van landelijke collega-organisaties en organisaties uit andere provincies. We gaan onze Limburgse identiteit daarom de komende jaren meer uitdragen.

We realiseren ons dat maatschappelijke polarisatie ertoe kan leiden dat natuur en milieu onderwerp van politieke discussie worden. Daardoor groeit soms de verwachting dat organisaties als Het Limburgs Landschap duidelijk stelling nemen. We vinden natuur en erfgoed een belangrijke waarde, voor iedereen en voor altijd. Natuur en erfgoed zijn niet links of rechts, en het is belangrijk dat iedereen met een groen hart zich bij ons thuis kan voelen. Aan meningen is in het overvolle (sociale) medialandschap geen gebrek. Aan hoopvolle actie en concrete uitvoering schort het des te meer. We willen daarom vooral bekendstaan als een verbindende, praktische en uitvoeringsgerichte organisatie, die vanuit haar brede taakveld werkt aan een florerend Limburgs landschap.

DIGITALISERING

Om onze communicatie verder te versterken is het belangrijker dan ooit om goed vast te leggen waarom en hoe we iets doen. Door onze keuzes, werkwijzen en resultaten structureel te documenteren, kunnen we beter analyseren welke communicatieve uitingen effectief zijn geweest en op basis daarvan onze processen verder verbeteren.

Voor de uitvoering maken we gebruik van verschillende (online) tools, zoals Meta, Global Tickets en Mailjet. Daarbij is het belangrijk dat kennis van en toegang tot deze systemen binnen de afdeling wordt gedeeld, zodat we niet meer afhankelijk zijn van één collega.

De Beschermersadministratie speelt een belangrijke rol in het vastleggen en analyseren van onze achterban. Deze informatie vormt de basis voor gerichte en relevante communicatie met onze doelgroepen. Samen met de afdeling Bedrijfsvoering werken we hiervoor in het CRM (Customer Relationship Management)-systeem Xapti, bedoeld om onze relaties met Beschermers en andere betrokkenen inzichtelijk te maken en verder te versterken. Omdat dit nu nog niet geheel volgens wens verloopt, onderzoeken we hoe we het systeem beter kunnen benutten. Mochten de mogelijkheden van een verbeterde toepassing van Xapti onvoldoende aansluiten bij wat onze organisatie nodig heeft, dan wordt de zoektocht naar een ander CRM-systeem gestart.

6.2 ZICHTBAARHEID

In de komende vijf jaar zetten we ons in om Het Limburgs Landschap nog beter zichtbaar te maken. We zijn ervan overtuigd dat hier veel groeipotentieel ligt: nog steeds kennen veel Limburgers onze organisatie en ons werk onvoldoende. Door onze zichtbaarheid te vergroten willen we niet alleen meer mensen bereiken, maar ook laten zien wat onze inzet concreet oplevert voor natuur, landschap en erfgoed in Limburg. Om onze zichtbaarheid te vergroten en onze communicatie-inspanningen beter in te richten, stellen we een jaarlijkse communicatieagenda op. Deze agenda brengt focus aan door het jaar heen: we kiezen bewust een aantal spraakmakende erfgoed- en natuurprojecten, belangrijke soorten en thema's uit ons reguliere beheer die zich lenen om het brede publiek en onze (potentiële) achterban te bereiken. Zo benutten we de nieuwswaarde die ons werk heeft, vergroten we de herkenbaarheid van onze organisatie en zorgen we voor structuur in onze communicatie.

ONLINE ÉN BUITEN

Onze website is voor veel mensen de belangrijkste ingang naar Het Limburgs Landschap. Aan het begin van de vorige beleidsperiode lanceerden we een vernieuwde website, die we sindsdien stap voor stap hebben verbeterd. Het digitale landschap verandert echter snel, en we merken dat we de grenzen van de huidige website beginnen te bereiken. In de komende beleidsperiode onderzoeken we daarom hoe we onze online omgeving verder kunnen versterken. Dat kan door de bestaande website te optimaliseren, maar mogelijk vraagt het om een volledig nieuw platform dat beter aansluit bij de wensen van onze bezoekers.

Ook in onze eigen natuurgebieden en monumenten willen we beter zichtbaar zijn. De komende jaren worden daarom alle bestaande inforuiven onder de loep genomen en waar nodig herzien. Vervolgens willen we dit structureel doorzetten met een vast format, zodat onze aanwezigheid in het veld herkenbaar en consistent is. Daarbij zijn we bescheiden, zodat onze zichtbaarheid niet ten koste gaat van de beleving van de natuur door een overdaad aan bebording.

Infopanelen wijzen de weg

Onze activiteiten blijven een belangrijk middel om mensen kennis te laten maken met onze gebieden en monumenten. Jaarlijks organiseren we enkele honderden excursies en evenementen voor deelnemers van jong tot oud. In de komende beleidsperiode bekijken we dit uitgebreide aanbod kritisch en geven we prioriteit aan de excursies met de meeste meerwaarde. Daarnaast verkennen we de overstap naar een nieuw ticketsysteem. Onze huidige leverancier sluit onvoldoende aan bij onze werkwijze.

AL BIJNA 100 JAAR

Tot slot vormt ons eeuwfeest in 2031 een bijzondere mijlpaal: dan bestaat Het Limburgs Landschap 100 jaar. Deze gelegenheid biedt een unieke kans om onze zichtbaarheid verder te vergroten en onze betekenis voor Limburg in de schijnwerpers te zetten. In de komende beleidsperiode starten we daarom met de voorbereidingen voor dit jubileumjaar, zodat we dit samen met onze Beschermers, partners en alle Limburgers op passende wijze kunnen vieren.

6.3 INTERNE COMMUNICATIE

Het Limburgs Landschap groeit, zowel in omvang, activiteiten als in aantal collega's. Regelmatig thuiswerken is voor veel collega's normaal geworden. Deze ontwikkelingen vergroten de behoefte aan goede interne communicatie en helderheid over rollen, verantwoordelijkheden en informatiestromen. Dat helpt collega's elkaar beter te vinden. We versterken verbondenheid en samenwerking door ontmoetingen bewust te organiseren: zowel stichting-brede momenten als kleinere bijeenkomsten binnen beroepsgroepen, zoals tussen vrijwilligersbegeleiders en boswachters. Daarbij koppelen we sociale verbinding aan inhoudelijke uitwisseling, zodat teams elkaar inspireren en van elkaars expertise kunnen leren.

ACTIEPUNTEN:

- Particuliere fondsenwerving:
 - Inkomsten verhogen met 25%;
 - Ontwikkeling en lancering Limburgs Natuurfonds;
 - Groei naar 22.000 Beschermers;
 - Nalatenschapsprogramma opzetten.
- Fysieke zichtbaarheid in onze natuurterreinen en bij monumenten vergroten.
- Achterban onderzoek uitvoeren. Verbeteringen doorvoeren in ons kwartaalblad n.a.v. lezersonderzoek.
- Onze Limburgse identiteit sterker uitdragen.
- Betere vastlegging van onze communicatieve werkprocessen en campagnes zodat resultaten structureel kunnen worden gemonitord en geanalyseerd.
- Ons CRM en beschermersadministratie (Xapti) tegen het licht houden en verbeteren.
- Kritisch bekijken excursieaanbod en verkennen overstap naar nieuw ticketsysteem.
- Interne communicatie verbeteren middels digitale tools en ontmoetingen om verbondenheid en samenwerking te versterken.
- Voorbereidingen eeuwfeest in 2031.

7. BEDRIJFSVOERING

ONZE AMBITIE

Het Limburgs Landschap is een organisatie waar mensen met plezier werken, gezond en vitaal, en zich verbonden voelen met onze missie om natuur en erfgoed te beschermen. Werken aan natuur en erfgoed is het mooiste wat er is, maar goed werk vraagt om sterke ondersteuning. Processen zijn helder en efficiënt, financiën robuust en voorspelbaar, systemen veilig en modern, en ondersteunend aan het werk buiten in het veld. Zonder solide bedrijfsvoering loopt communicatie spaak, blijven salarissen uit en wordt wet- en regelgeving niet nageleefd. Bedrijfsvoering vormt daarom de kern van onze organisatie.

Medewerkers vinden bij ons ruimte om te groeien, kennis wordt zorgvuldig vastgelegd en gedeeld, en afdelingen versterken elkaar in een cultuur van samenwerking en vertrouwen. Duurzaamheid is vanzelfsprekend verankerd in hoe we restaureren, beheren en organiseren. Nieuwe technologie zetten we wijs en verantwoordelijk in, zodat ze ons werk lichter maakt zonder onze menselijke deskundigheid te vervangen. Zo bouwen we aan een wendbare, toekomstgerichte organisatie die klaar is voor de uitdagingen van morgen en het Limburgse landschap kan blijven koesteren.

7.1 BESTUUR EN TOEZICHT

De stichting wordt sinds 2020 bestuurd door de directeur-bestuurder waarbij het interne toezicht wordt uitgevoerd door een Raad van Toezicht. De overgang van het bestuursmodel naar het Raad-van-Toezichtmodel is goed verlopen. Dit is dan ook onze hoofdstructuur de komende jaren.

In 2025 heeft de Raad van Toezicht haar visie op toezichthouden vastgesteld. Jaarlijks evalueert de Raad van Toezicht haar eigen functioneren, waarvan in de komende periode één keer onder externe begeleiding. In de komende meerjarenplanperiode vertrekken er drie leden. We zorgen voor tijdige vervanging op basis van het rooster van aftreden.

Naast het interne toezicht is er ook toezicht vanuit de certificerende instanties. Zo zijn we CBF-erkend, zijn we gecertificeerd natuurbeheerder en Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud. Wij zijn hier zuinig op.

Eind 2025 heeft de audit plaatsgevonden voor de POM-status. In 2026 verwachten we de audit van SNL. Voor het CBF hebben we met behulp van een zogenaamd “self-assessment” gekeken of we aan de normen voldoen. Daaruit kwam een beperkt aantal benodigde aanpassingen naar voren die we oppakken.

*Raad van Toezicht,
februari 2026*

7.2 ORGANISATIEONTWIKKELING

Na de komst van het Steunpunt Landschapsbeheer, is ons organisatiemodel in 2025 voor het laatst aangepast. Er zijn twee nieuwe afdelingen ingericht: Natuur en Erfgoed. Het Hoofd Erfgoed geeft leiding aan een afdeling met twee projectleiders gebouwenbeheer die verantwoordelijk zijn voor restauratie, onderhoud en herbestemming van ons gebouwenbezit, en daarnaast aan de projectleider voor groen erfgoed.

Het Hoofd Natuur stuurt een team aan van drie ecologen en twee groene projectleiders, die samen werken aan natuurbeheer, kwaliteitszorg, inrichting en natuurontwikkeling in onze terreinen. De eerste twee jaar van deze beleidsperiode staan in het teken van het verder vormgeven en optimaliseren van deze afdelingen. Bijzondere aandacht krijgt daarbij het werken aan het groene erfgoed, waarvoor de regie bij de afdeling erfgoed ligt, maar wat een gezamenlijke opdracht is voor de afdelingen en de districten.

Naast het aantrekken van nieuwe medewerkers vinden we het belangrijk om te investeren in de groei en ontwikkeling van ons huidige team. Opleidingen en leertrajecten bieden ruimte voor professionalisering en het meegroeien met veranderende opgaven in natuur- en erfgoedbeheer. Zo werken we ook aan duurzame inzetbaarheid en het behoud van kennis binnen onze organisatie.

We zorgen voor een goede afstemming tussen de diverse afdelingen binnen de organisatie, met heldere werkprocessen en een efficiënte samenwerking. Tweewekelijks stemmen de afdelingshoofden de werkzaamheden af in het Managementteam, dat meer dan voorheen een rol krijgt in de aansturing van de organisatie. Hier vindt ook regelmatig afstemming plaats met de Parkmanager over de relevante ontwikkelingen bij Kasteeltuinen Arcen. Het natuurbeheer is bij onze drie districten in goede handen. Ondersteunende en beleidsmatige taken en de regie op de communicatie vinden plaats vanuit het centrale kantoor in Lomm.

We verwachten op voorhand geen grote organisatorische wijzigingen. Wel verwachten we dat een uitbreiding van de afdeling rentmeesterij nodig zal zijn en daarnaast, afhankelijk van verhoging van de SNL-bijdrage, uitbreiding in onze districten. Indien zich grote externe ontwikkelingen voordoen, zoals bijvoorbeeld een daadkrachtige reactie van onze overheden op de stikstofcrisis, dan zullen we daar op moeten reageren. Er op anticiperen is sinds 2019 niet mogelijk of productief gebleken. Mochten er grote inrichtingsopgaven in en rond onze gebieden uit voort komen, dan zullen we deze projectmatig, en met behulp van tijdelijke krachten proberen op te vangen.

7.3 FINANCIËN

Gezonde financiën zijn een belangrijke basis voor ons werk. We willen natuur en erfgoed voor de lange termijn veilig stellen, en hebben een stevige beheerverplichting met de daarbij behorende kosten op ons genomen. We zullen dus ook moeten zorgen voor een robuuste en gevarieerde inkomstenstroom en voor voldoende reserves om slagvaardig te kunnen blijven, ook in moeilijker tijden.

Jaarlijks streven we een sluitende begroting na. In onze begrotingen gaan we voorzichtig te werk: we worden liever met meevallers dan met tegenvallers geconfronteerd. Meevallers wenden we aan voor incidentele opgaven, zoals uitvoering van projecten en verwervingen.

In het structurele deel van onze begroting zitten onze structurele inkomsten en uitgaven voor beheer en de apparaatskosten. Deze structurele kosten zijn moeilijk beïnvloedbaar, en zullen als gevolg van inflatie en areaaluitbreiding oplopen. Het is zaak de structurele inkomsten hiermee mee te laten groeien. Dit is een continu aandachtspunt. Extra inzet zullen wij plegen op het verkrijgen van meer structurele inkomsten uit onze achterban en het verhogen van de SNL-subsidies.

Kloosterhof: duurzaamheid troef

De kosten van onze projecten proberen we zo veel mogelijk extern te financieren. Daarvoor zijn subsidies beschikbaar, maar we kunnen ook een beroep doen op fondsen zoals de Nationale Postcodeloterij en het Cultuurfonds. Omdat we onze eigen bijdrage aan de projecten jaarlijks toevoegen aan de voorziening, heeft het jaar van afrekenen geen invloed op ons resultaat. We nemen projecten pas in uitvoering als de kosten ervan gedekt zijn. Dit gegeven maakt dit een makkelijker beïnvloedbaar deel van onze begroting: als er geen middelen zijn, gaat het project niet door of wordt het uitgesteld.

Vanwege de projectmatige financiering en uitvoering reserveren we ook de eigen bijdrage voor de instandhoudingsubsidies voor rijksmonumenten via de voorziening projecten. Deze post is minder flexibel, en groeit door stijgende kosten en meer gerestaureerde monumenten. De recente bezuiniging op het percentage SIM-subsidie van 60 naar 50% versterkt dit nog eens. Gunstig is evenwel dat de subsidies voor molens en archeologische monumenten omhoog zijn gegaan. Om optimaal gebruik te kunnen maken van de SIM is onze POM-status belangrijk. Ook zetten we de groeiende samenwerking in de sector voort, door deelname aan de Coöperatie Erfgoed Limburg (CEL), de Federatie Instandhouding Monumenten (voor de landelijke lobby) en de Nationale Monumentenorganisatie (NMO) als belangenbehartiger van de POM's.

Verwervingen van natuur vormen een derde, meer flexibele, kostenpost. Ook hiervoor geldt dat aankopen alleen gedaan worden als er middelen voor beschikbaar zijn. We hebben vanuit onze gebieden de nodige ambities voor afronding en uitbreiding, maar het tempo waarin we die kunnen bereiken hangt mede af van de beschikbare aankoopsubsidies en bijdragen van externe fondsen. In toenemende mate kunnen we ook putten uit eigen bestemmingsfondsen, die geormerkt zijn voor dit doel. We merken dat het bieden van deze mogelijkheid aan schenkers en nalaters belangrijk is. Op die wijze weten ze waar hun geld (aan) besteed zal worden. We zien dan ook mogelijkheden om via het instellen van een Limburgs natuurfonds meer middelen voor dit doel bijeen te brengen.

Met zijn allen naar buiten ...

... bijvoorbeeld in het Jammerdal.

Voor wat betreft de inkomsten streven we vooral diversiteit na. Op die wijze worden we niet afhankelijk van één inkomstenstroom en daarmee gevoelig voor de economische of politieke conjunctuur. Bijdragen komen van overheden, charitas, uit eigen economische activiteiten of vermogen, en van fondsen.

We mogen ons verheugen in structurele ondersteuning, inclusief het Steunpunt Landschapsbeheer, door de Provincie Limburg. Dankzij de exploitatiesubsidie zijn we in staat ons werk goed te doen en steeds weer proactief in te spelen op de beleidsprioriteiten. De bijdrage van de Provincie wordt jaarlijks op aanvraag beschikt. We gaan ervan uit dat deze de komende jaren gecontinueerd wordt. Daarnaast mogen we rekenen op financiële steun vanuit verschillende gemeenten. In de komende jaren verwachten we verschillende ontwikkelingen. De inkomsten uit huren zullen toenemen dankzij de verhuurde horeca en het verhuren van meer panden. De inkomsten uit vakantiewoningen kunnen enerzijds toenemen, door groei in de bezettingsgraad van de nieuwste woningen (Nieuw Ehrenstein en Grathemermolen). Anderzijds kan de aangekondigde BTW-verhoging leiden tot minder boekingen, omdat verblijf duurder wordt, ook in vergelijking met België en Duitsland.

In onze Landbouw BV hebben we niet verpachte graslanden en akkers ondergebracht. Hierdoor ontvangt de Landbouw BV ook betalingsrechten uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Deze inkomsten zijn onzeker, maar waarschijnlijk zullen ze dalen omdat het totale GLB-budget naar verwachting afneemt. Het blijft echter zeer onzeker door de lange besluitvormingsprocessen die zich grotendeels in Brussel afspelen.

We zijn zuinig op onze relatie met de Nationale Postcodeloterij, die langjarig een belangrijke en flexibel inzetbare basis legt in onze inkomsten. Via LandschappenNL, hoofdbegunstigde van de Nationale Postcodeloterij, zorgen we dat de Nationale Postcodeloterij goede informatie heeft over wat we als landschappen met hun steun allemaal bereiken. De evaluatie in 2025 was positief, waarna er een nieuwe meerjarenafpraak is gemaakt voor de komende 5 jaar.

Voor de reserves is een doelstelling van € 12 miljoen vastgesteld. Jaarlijks zullen we bij het vaststellen van de jaarrekening beoordelen of er ruimte is om de reserves aan te vullen, de huidige reserves zijn lager dan onze doelstelling. De reserves zijn ook een bron van inkomsten. Deze inkomsten nemen we voorzichtigheidshalve niet op in onze begroting. We streven een goede balans na tussen risico en rendement, waarbij we onze middelen willen laten bijdragen aan een meer duurzame ontwikkeling. Daartoe is een "matig defensief" impact-beleggingsmandaat gegeven aan ABN Amro.

7.4 TE VERWACHTEN UITSTROOM MEDEWERKERS

Er is de komende jaren een uitstroom te verwachten doordat vijf collega's de AOW-gerechtigde leeftijd bereiken. Daarnaast is een drietal collega's in dienst die de AOW-gerechtigde leeftijd reeds zijn gepasseerd. Vooruitlopend op vertrek zullen we nieuwe mensen aantrekken. We houden daarvoor ons vizier nadrukkelijk open voor stagiaires en jonge professionals. Door hen actief te betrekken bij onze projecten en hen een betekenisvolle, leerzame werkplek te bieden, binden we nieuwe kennis aan onze organisatie.

We kijken echter ook verder vooruit. In de hierop volgende meerjarenplanperiode (2030–2035) zullen naar verwachting dertien medewerkers met pensioen gaan. Deze medewerkers beschikken over waardevolle terrein- en organisatiekennis die van groot belang is voor de continuïteit van ons werk. Dit speelt vooral in district Midden en bij de ecologen. Daarom willen we aan het einde van de huidige planperiode al starten met het werven van vervanging en gerichte kennisoverdracht.

7.5 ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Het Limburgs Landschap is aangesloten bij de arbodienst Stigas, voor agrarische en groene sectoren. Stigas heeft, in opdracht van en in samenwerking met o.a. de VBNE, de arbocatalogus Bos en Natuur opgesteld, waarin onze brancheafspraken staan met betrekking tot gezond en veilig werken. De brancheafspraken gelden zowel voor onze medewerkers, als onze vrijwilligers als bijv. aannemers die namens ons werk uitvoeren in onze terreinen.

Voor vrijwilligersactiviteiten in Limburg buiten terreinen van Limburgs Landschap wordt aanvullend op de bedrijfs-RI&E een Plan van Aanpak toegepast dat aansluit bij de vrijwilligerspraktijk en op een praktische manier invult hoe er gezond en veilig gewerkt kan worden.

De afgelopen jaren is een aanzienlijke verbetering van de arbeidsomstandigheden bereikt door investeringen in de kantoren en werkplekken. Eind 2025 is een nieuwe werkschuur voor District Zuid gevonden. In 2026 gaan we deze opknappen en inrichten en willen we verhuizen van Sibbe naar Scheulder. De werkdruk binnen de organisatie is hoog en de vervangbaarheid van medewerkers beperkt. Deze ontwikkeling vraagt voortdurende aandacht. Een goede digitale vastlegging van ons beheer helpt om de bijbehorende risico's te beperken. Het blijft echter ook belangrijk om oog te houden voor de gezondheid en vitaliteit van onze medewerkers. In 2025 is een vitaliteitsscan uitgevoerd; de bevindingen daarvan worden in 2026 opgepakt en verder uitgewerkt.

7.6 ADMINISTRATIEVE ORGANISATIE

Centraal in onze administratieve organisatie staan de programma's P8 (vastgoedadministratie) en Exact (financiële administratie) met koppelingen naar Blue10 en Sumatra. Projectbewaking binnen Exact en Sumatra brengt nog te veel beperkingen met zich mee. We gaan dit softwarepakket in 2026/27 kritisch tegen het licht houden en zo nodig vervangen.

De contactgegevens van onze beschermers zijn opgenomen in Xapti. Het blijkt echter lastig om daaruit analyses en selecties te genereren. In de komende periode brengen we de wensen en mogelijkheden in kaart en wegen we zorgvuldig af of een overstap naar een ander CRM-systeem wenselijk is.

In het kader van verdere professionalisering van onze bedrijfsvoering is een werkgroep opgericht die de organisatie voorbereidt op de overstap naar Office 365. Deze overgang zal met name in 2026 merkbare impact hebben op de dagelijkse werkzaamheden en vraagt om de nodige aanpassing van medewerkers. Hier zullen we tijd voor moeten vrijmaken. Tegelijkertijd biedt deze stap belangrijke voordelen. De nieuwe werkomgeving maakt het eenvoudiger om hybride te werken en flexplekken te gebruiken, wat beter aansluit bij de manier van werken van deze tijd. Daarnaast vergroot deze overstap de bescherming tegen cybercriminaliteit.

In 2025 hebben we een risico-inventarisatie met betrekking tot digitale veiligheid uit laten voeren door een externe partij. Hieruit zijn aanbevelingen naar voren gekomen, die we in de nieuwe beleidsperiode gaan oppakken.

De snelle ontwikkeling van kunstmatige intelligentie (AI) brengt risico's met zich mee op het gebied van privacy, dataveiligheid en de betrouwbaarheid van informatie. Het biedt echter ook kansen om ons werk efficiënter te maken, bijvoorbeeld bij gegevensbeheer en administratieve processen. We proberen de razendsnelle ontwikkelingen te volgen en bereiden onze organisatie voor op een zorgvuldige en verantwoorde inzet van AI, waarbij technologie ondersteunend blijft aan onze doelen en menselijke deskundigheid en betrokkenheid leidend blijven. In 2026 zullen we kaders voor ons werken met deze nieuwe technologie vastleggen.

Sinds het tweede kwartaal van 2024 heeft Het Limburgs Landschap een externe functionaris gegevensbescherming (FG). Deze is aangesteld omdat wij als stichting ook moeten voldoen aan de Wet Politiegegevens vanwege de boa's die in dienst zijn. Uit diens rapportage zijn drie punten naar voren gekomen die we de komende jaren verder zullen oppakken:

- het uitvoeren van een pre-DPIA (Data protection impact assessment);
- het verwerkingenregister volledig maken en bijhouden;
- een overzicht verwerkingsovereenkomsten bijhouden en waar geen overeenkomsten voor zijn, deze opvragen.

Komende planperiode zal het privacyhandboek gefinaliseerd worden.

7.7 DUURZAAMHEID

Een belangrijk thema binnen onze organisatie is duurzaamheid. Bij restauraties van onze gebouwen krijgt dit al de nodige aandacht. In de komende planperiode willen we dit thema verder verbreden en integreren in onze bedrijfsvoering en werkzaamheden. Hierbij is te denken aan vervoer en recycling binnen de stichting. Als organisatie met een voorbeeldfunctie vinden wij het belangrijk om hieraan invulling te geven. We stellen hiertoe een interne werkgroep in, die de organisatie onderdelen gaat bevragen op en ondersteunen bij verduurzamingsmaatregelen. We kiezen daarbij een praktische insteek, waarbij we concrete maatregelen identificeren en uitvoeren.

ACTIEPUNTEN

- In 2025 is een vitaliteitsscan uitgevoerd; de bevindingen daarvan worden in 2026 opgepakt en verder uitgewerkt.
- We leggen expertise binnen de organisatie en ons beheer beter vast in digitale systemen als P8 en fieldmaps.
- In 2026 gaan we de nieuwe werkschuur in zuid opknappen en inrichten en verhuizen naar Scheulder.
- We gaan Exact/Sumatra in de komende meerjarenbeleidsplanperiode (2026/27) kritisch tegen het licht houden.
- Digitalisering en overstap naar Microsoft 365 en hierbij de samenhang bewaken.
- In 2026 zullen we kaders voor ons werken met AI vastleggen.
- Instellen werkgroep verduurzaming en opstellen actieprogramma.
- Aan het einde van de huidige planperiode starten met gerichte kennisoverdracht, met ruimte voor stagiaires en jonge professionals.

AL BIJNA 100 JAAR ...

Voor ons ligt opnieuw een grote opgave, met een volle agenda en ambitieuze doelen. Externe ontwikkelingen zullen die opgave ongetwijfeld beïnvloeden, maar als organisatie van doeners laten we ons daardoor niet afschrikken. Met flexibiliteit, inzet, vakmanschap en betrokkenheid blijven we elke dag werken aan onze missie, het beschermen en versterken van het Limburgse landschap als ós thoës. Ook de komende jaren zullen zich vast weer veel onverwachte ontwikkelingen voor doen. Halverwege de planperiode voeren we dan ook een tussenevaluatie uit, zodat we koers kunnen houden en waar nodig kunnen bijsturen. Gebruikmakend van onze unieke positie als Limburgse natuur- én erfgoedorganisatie werken we, met de ondersteuning van een versterkte achterban en verbeterde digitalisering van onze werkprocessen, toe naar een mooi eeuwfeest in 2031.

Het
Limburgs
Landschap

Rijksstraatweg 1
5943 AA Lomm